

**ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

Кафедра правознавства та фінансів

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

_____ Завідувач кафедри
31 січня 2023 р.

**ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ
У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Виконав:

здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти спеціальності
072 Фінанси, банківська справа
та страхування

Клименко Олена Миколаївна

Керівник:

Шаравара Роман Іванович,
канд. екон. наук, доцент,
професор кафедри

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Теоретичні основи оподаткування доходів громадян.....	6
1.2. Податок з доходів фізичних осіб в Україні у контексті євроінтеграції	11
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	22
2.1. Сучасний стан оподаткування доходів громадян у механізмі фінансового регулювання.....	22
2.2. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб.....	27
2.3. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб і сум утриманого з них податку у КП “КИЇВПАСТРАНС”.....	30
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	46
3.1. Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні дохідної частини бюджету	46
3.2. Перспективи вдосконалення системи фінансового регулювання...52	
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. З розвитком ринкової економіки України інші обов'язкові платежі до бюджету є основним джерелом формування бюджету. Податок з доходів фізичних осіб одна із основних статей податкових надходжень. Його роль у податковій системі зростає з кожним роком. Кожна держава обирає свої методологічні підходи до оподаткування доходів фізичних осіб, проте визначальна риса такого оподаткування полягає в тому, що вона має сприяти зростанню заощаджень населення країни, які надалі є одним із джерел фінансування економіки країни. . Кожна країна формує індивідуальну систему оподаткування прибутків.

Зарубіжні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають досить перевірену часом практику формування та розвитку на основі глибокого усвідомлення кожним платником податків свого конституційного обов'язку – сплати податків. Значні соціальні витрати та постійна увага держави до платника податків поступово виховували власну податкову культуру, зовсім відмінну від вітчизняних реалій. Сутність категорії податок також розуміється по-різному: у Німеччині це підтримка, яку громадяни надають державі; у Великій Британії це борг перед державою; у Франції - як обов'язкове мито. Для нашої держави розуміння такої фінансової категорії зводиться лише до вимушеного платежу. У Японії найбільший державний дохід надходить від прибуткового податку. Фізичні особи сплачують державний прибутковий податок за прогресивною шкалою, яка має шість ставок – 5, 10, 20, 30, 40 та 50%, що нараховуються залежно від суми отриманого доходу. Виплачується один раз на рік за всі види доходів, одержаних протягом календарного року.

Стан вивченості проблеми. Питанням оподаткування доходів фізичних осіб присвячені праці багатьох українських вчених, зокрема О. Коблянської, Т. Даценко, П. Лайко, М. Перерви та ін. Науковці вивчають позитивні та негативні зміни у законодавстві про податок з доходів фізичних осіб, доцільність та ефективність його запровадження. Побудові структурної

системи податків, формуванню фіскальної політики та впливу податкової ланки на загальний економічний розвиток країни присвячені наукові доробки В. Андрущенко, О. Василик, В. Вишневського, Т. Єфименко, Ю. Іванова, А. Соколовської та ін. Особливості податкових систем країн-членів Європейського Союзу, а також їх побудова та розвиток, досліджувалися у працях Г. Білецької, В. Валігури, О. Гусака, В.Мельника, М. Онуфрик. Сучасні тенденції розвитку міжнародного оподаткування в умовах глобалізації світової економіки розкриті в роботах І. Легкоступ, Н. Танклевської, Ю. Швеця. Теоретичні засади оподаткування розроблені в працях таких видатних вчених: А. Вагнер, Д. Кейнс, А. Лаффер, Д. Міль, Ф. Нітті, Д. Рікардо, А. Сміт.

Мета дослідження: визначення особливостей оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, аналіз світового досвіду в оподаткуванні доходів громадян, визначення їх переваг та недоліків, оцінка можливості використання та впровадження досвіду податкових реформ ЄС в Україні.

Для досягнення поставленої мети розв'язуються наступні **завдання:**

- 1) дослідити теоретичний зміст та принципи оподаткування доходів громадян;
- 2) розглянути місце податків з доходів фізичних осіб в Україні у контексті євроінтеграції;
- 3) проаналізувати сучасний стан оподаткування доходів громадян у механізмі фінансового регулювання;
- 4) вивчити методико-організаційні засади оподаткування доходів громадян;
- 5) окреслити перспективи вдосконалення системи фінансового регулювання.

Об'єкт дослідження – фінансове регулювання в Україні.

Предмет дослідження – податок на доходи фізичних осіб у системі фінансового регулювання в Україні.

Інформаційною базою при написанні магістерської роботи слугували вітчизняні та закордонні видання, матеріали засобів масової інформації, дані бухгалтерської і статистичної звітності.

Методи дослідження. У процесі вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи наукового дослідження: абстракція та формальна логіка (для визначення та уточнення економічної сутності та змісту понятійного апарату, а також для узагальнення результатів дослідження); логічний метод - при з'ясуванні сутності фінансового оподаткування, його теоретичного змісту та особливостей формування; метод порівняльної характеристики та методи аналізу та синтезу - щодо фінансового оподаткування в Україні та за кордоном; методи індукції, дедукції, системного аналізу (при розкритті змісту категорії «оподаткування» та розробці методики аналізу їх формування) та інші.

Наукова новизна та практична значимість отриманих результатів. Вивчено теоретичні та практичні засади оподаткування доходів громадян; розглянуто місце податків на доходи фізичних осіб в Україні у контексті євроінтеграції; проаналізовано сучасний стан оподаткування доходів громадян у механізмі фінансового регулювання; вивчено методологічні та організаційні засади оподаткування доходів громадян; намічено перспективи вдосконалення системи фінансового регулювання.

Апробацію положень дослідження здійснено під час IV Всеукр. наук.-практ. конф. «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: сучасні реалії та виклики часу», 8 грудня 2022 р., що відбулася на базі Полтавського інституту економіки і права Університету «Україна».

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний зміст магістерської роботи викладено на 68 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Теоретичні основи оподаткування доходів громадян

Система оподаткування грає ключову роль забезпечення економічного розвитку будь-якої країни. Від нього залежить підтримка громадського правопорядку в країні, забезпечення сприятливих умов для розвитку духовного та культурного життя населення, оборона країни, вирішення різних соціальних проблем тощо [4, с. 66].

В умовах нестабільної економічної ситуації в країні, високого рівня тінізації, ухилення від сплати податків, значного розшарування доходів населення виникає необхідність модернізації фінансової та податкової політики держави. У зв'язку з обраним курсом України на інтеграцію до Європейського Союзу та створення соціально орієнтованої ринкової економіки виникає гостра необхідність пошуку шляхів удосконалення власної системи оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням світових досягнень у цій галузі [22, с. 250].

Досконала податкова система немає у жодній країні світу. Проте доцільно розглянути та проаналізувати досвід деяких із них. Економічно розвинені країни характеризуються як високим рівнем доходів, а й високими податковими ставками. При цьому у більшості країн використовується так звана прогресивна шкала — зі зростанням доходу зростає ставка податку.

На відміну від України, де порядок, ставки, правила оподаткування доходів фізичних осіб встановлюються виключно на національному рівні, у зарубіжних країнах органам місцевого самоврядування надано досить широкі права у сфері податкової юрисдикції. У таких європейських країнах, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, ПДФО належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії місцеві органи влади самостійно визначають ставки, за якими вони будуть оподатковуватись. дохід. громадяни.

Світовий Податковий Кодекс закріплює такі основні вимоги, яких слід дотримуватися під час створення ефективної податкової системи:

запровадження єдиного загального кодексу всім податків замість безлічі податкових законів; відмова від протекціоністських податків. Ця умова є обов'язковою для виконання в умовах інтеграції у світову економіку, відмови від податкових пільг та забезпечення їх субсидіями; створення ефективної та висококомпетентної податкової служби [30, с. 198].

В усьому світі у системі податкових відносин важливе місце займає показник «граничний дохід». Це мінімальна сума одержаного доходу, з якої починається сплата податку. У розвинених країнах світу система оподаткування доходів побудована таким чином, що показник «граничний дохід» залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та методу оподаткування за єдиною чи роздільною системою. У таких країнах, як Ірландія, Корея, Мексика, Туреччина, середньозважений граничний дохід (неоподатковуваний мінімум), з якого починається прибутковий податок, становить 30% від середньої заробітної плати у виробничій сфері. Якщо порівнювати з нашою державою, то ця цифра становить 17 гривень, тобто приблизно 3% від мінімальної заробітної плати, що зовсім не доречно. На ці мізерні кошти людина не може задовольнити навіть свої мінімальні потреби.

Іноземні системи оподаткування спрямовані формування кінцевого доходу домогосподарств в такий спосіб, щоб кожна фізична особа мала у користуванні після оподаткування дохід, достатній фінансування всіх необхідних витрат задоволення своїх потреб. У Нідерландах діє одна з найрозвиненіших систем прибуткового податку із широкою системою податкових відрахувань. У цій країні існує п'ять видів податкових відрахувань, які залежать від віку, кількості дітей, доходів батьків і різняться сумою, яку дозволено зменшувати оподатковуваний дохід (у євро на дитини). Тому для нівелювання окремих негативних наслідків, посилення соціальної складової системи та стимулювання демографічної ситуації в нашій країні ефективно прив'язуватиме розмір та право надання податкових соціальних пільг до сімейного складу одружених платників, приймаючи з урахуванням кількості неповнолітніх дітей [39, с. 66].

Україна у рейтингу «Оподаткування 2018» піднялася на 43 позицію зі 190 країн порівняно з 84 місцем за результатами рейтингу «Оподаткування 2017». Це позитивно позначилося на загальному податковому навантаженні в Україні.

Як свідчать дані опублікованого дослідження, Україна порівняно з минулим роком покращила свої позиції майже вдвічі – на 41 процентний пункт. За опублікованими даними, загальне податкове навантаження в Україні становить 37,8%, у Європейському союзі — 40,5%, а у світі — 39,6%. Україна показує позитивну динаміку за кількістю податкових платежів на рік – їх п'ять, за середнього показника у світі – 24, у ЄС – 12.

При цьому на підготовку та подання податкової звітності в Україні йде в середньому 327,5 години на рік, тоді як у ЄС цей показник становить 161 годину, а загалом у світі – 240 годин, згідно з рейтингом Taxation 2018. За постінтродукційним індексом український показник досягнув 85,95, загальносвітовий - 59,51, європейський - 81,6 [4, с. 66].

Проаналізувавши податкове законодавство різних країн, слід зазначити, що прибутковий податок залежить рівня доходу. Однак у податковому законодавстві України податки утримуються незалежно від рівня доходу та встановлено стабільну ставку 18%. Податкова соціальна виплата - сума, на яку платник податків з доходів фізичних осіб має зменшити суму свого сукупного щомісячного оподаткованого доходу, отриманого із джерел в Україні від одного роботодавця у вигляді заробітної плати. Податкова соціальна пільга не поширюватиметься на доходи переважної більшості працівників, тому що їхня заробітна плата має бути вищою за 4 173 грн, а граничний дохід для застосування ПСП на 2019 рік становить 2 690 грн [48, с. 213].

Якщо порівнювати податкове законодавство про утримання ПДФО в Україні із зарубіжними країнами, то при отриманні МРОТ у розмірі 4173 грн. податкова соціальна пільга на неї навіть не поширюється. В Австралії та Англії за такої заробітної плати цей податок взагалі не стримувався б. У

Японії його ставка становитиме 5%. Проаналізувавши досвід розвинених країн, можна дійти невтішного висновку, що оподаткування доходів громадян ґрунтується на принципі соціальної справедливості, за яким ті члени суспільства, які мають вищі доходи, платять більше. Отже, держава регулює доходи громадян, впливає на підвищення їхньої платоспроможності, стимулювання попиту, обсяг споживання та заощаджень, що, у свою чергу, призводить до збільшення темпів економічного зростання. Тому так звану «плаську шкалу ПДФО», яка є особливістю податкової системи України, можна розглядати як певне місце на шляху до досягнення головної мети – побудови податкової системи, адекватної вимогам сталого розвитку.

Основним напрямом подальшого вдосконалення законодавчої бази у цій сфері, на мій погляд, має стати зниження податкового навантаження на соціально незахищені верстви населення та підвищення відповідальності платників податків за ухилення від сплати податків [42, с. 367].

Прибуткове оподаткування не лише значним джерелом формування ресурсів державного бюджету, а й важливим фінансовим важелем соціально-економічних процесів, оскільки впливає обсяг і структуру доходів платників, рівень їх заощаджень, інвестиційну активність, накопичення капіталу. процеси, що визначають обсяг сукупного споживання та інші чинники стабільності та розвитку суспільства.

Оподаткування доходів фізичних осіб включено до фінансового механізму держави. Внаслідок перерозподілу доходів окремих осіб, з одного боку, реалізується економічна доктрина щодо рівня добробуту різних верств населення, а з іншого боку, фінансова база держави сформувалася. ПДФО спрямовано на справедливість податкової системи, оскільки ставить рівень оподаткування у пряму залежність від розміру доходу платника [4, с. 66].

Виходячи з вищевикладеного, очевидно, що ПДФО виконує фіскальну та регулюючу функції. ПДФО набув широкого поширення у світі у зв'язку зі

зростанням індивідуальних доходів, їх різноманітністю (нерухомість, цінні папери, підприємства) та концентрацією одного платника, що зробило сукупне оподаткування доходів доцільнішим.

Місце та роль податку у системі оподаткування визначаються його перевагами. Це, зокрема: оподаткування платника податків відбувається відповідно до його платоспроможності; один з основних податків, що дозволяє максимально реалізувати основні принципи оподаткування: справедливість і рівномірність у розподілі податкового навантаження; у багатьох країнах застосовується прогресивна шкала оподаткування та безподатковий мінімум, що свідчить про соціальну справедливість; дозволяє оподатковувати доходи з різних джерел походження; вважається однією з передових форм оподаткування, оскільки охоплює основне джерело, з якого необхідно сплачувати податки, - чистий дохід компанії; дозволяє змінювати розмір кінцевого доходу населення без зміни відповідності між результатами праці та її оплатою; впливає структуру кінцевих доходів населення, отже, і структуру потреб населення [26, с. 129].

У сучасних умовах ринкової економіки, де існують різні форми власності, побудова системи оподаткування здійснюється на демократичній основі, що забезпечує рівність та неупередженість усіх платників податків, незалежно від форми власності та виду її діяльності, а також як облік усіх доходів, отриманих фізичною особою з різних джерел.

Залежно від цілей державної політики змінюється розмір податкового навантаження. Так, якщо держава має на меті наповнення бюджету, тобто збільшення податкових надходжень, то збільшуються податкові ставки, а отже, і податкове навантаження, але таке збільшення фіскально ефективно лише до певного моменту. Якщо метою є підвищення рівня життя та стимулювання економічного розвитку, то податкове навантаження знижується [13, с. 321].

Досягнення тієї чи іншої мети можливе лише за повного обліку всіх чинників, які впливають розмір доходу від оподаткування доходів фізичних

осіб. Цими чинниками є: населення; платоспроможність платників податків; сума доходу, що підлягає оподаткуванню (оподаткова база); податкові ставки; надання податкових пільг та знижок; рівень тіньової економіки, законність у суспільстві та законослухняність громадян; стабільність податкового законодавства

1.2. Податок з доходів фізичних осіб в Україні у контексті євроінтеграції

В Україні систему оподаткування громадян було запроваджено з прийняттям Закону РРФСР «Про прибутковий податок з громадян РРФСР, іноземних громадян та осіб без громадянства». З 26 грудня 1992 р. до 1 січня 2004 р. оподаткування регулювалось Постановою Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян». Причинами частої зміни податкових ставок були розвиток ринкових відносин, зміна форм одержання доходів тощо. буд. ставка 20%. Наприкінці року податок було перераховано з урахуванням усіх видів доходів та пільг [1, с. 105].

Одним із найважливіших видів податків із фізичних осіб, характерним для податкової системи будь-якої держави, є прибутковий податок, який в Україні перетворено на податок на доходи фізичних осіб. 22 травня 2003 р. було прийнято Закон України «Про прибутковий податок з фізичних осіб» № 889, який скасував розподіл за групами платників податків та запровадив пропорційне оподаткування для фізичних осіб. Хоча й ухвалено принципово новий закон про ПДФО, не можна не відзначити, що він постійно коригується, оскільки не вдалося законодавцю.

Відмінною рисою ПДФО є пряме визначення доходів платників. Історично податки на майно (земельні, промислові) виникли раніше, ніж податки з прибутку. Але прибутковий податок, будучи особистим податком, за своїм економічним змістом зручніший і вигідніший порівняно з реальними податками, оскільки останні зачіпають будь-яке окреме джерело доходу, а об'єктом прибуткового оподаткування є різні види доходів, незалежно від джерела їх отримання. джерело. Саме ПДФО, як жодний інший, відповідає

принципу універсальності оподаткування, оскільки у сплаті цього податку бере участь будь-яка фізична особа – резидент та нерезидент (при отриманні доходів із джерелом їхнього походження в Україні). податку за наявності об'єкта оподаткування [8, с. 125].

Окрім залучення податку до фізичних осіб, які перебувають на території держави, держава має право оподатковувати доходи своїх громадян, які перебувають за її межами.

Ще однією особливістю ПДФО є порядок виникнення правовідносин. Так, при сплаті податку із заробітної плати або іншого доходу, нарахованого податковим агентом, фізична особа безпосередньо до податкових правовідносин не входить. Особа, яка виплачує такий дохід (податковий агент), самостійно обчислює та утримує суму податку, що підлягає сплаті, та одночасно перераховує її до відповідного бюджету. При цьому ця особа (податковий агент) несе відповідальність за повноту та своєчасність сплати податку.

ПДФО є прямим податком, що визначає низку його особливостей. Як відомо, прямі податки стягуються в процесі придбання та накопичення матеріальних благ, і при їх сплаті платник податків та особа, яка несе матеріальні витрати, збігаються. Остання ознака дозволяє встановлювати податкові пільги для окремих категорій платників з метою їхнього соціального захисту. Прибутковим податком з фізичних осіб, який визначається однойменним Законом, є плата фізичної особи за послуги, що надаються територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або знаходиться особа, яка сплачує цей податок. відповідно до цього Закону [16, с. 10].

Однак однією з ознак податку є індивідуальна нееквівалентність, тобто платник не отримує від держави певного еквівалента внаслідок сплати податку. Дійсно, на індивідуальному рівні немає прямого зв'язку між сумою сплаченого податку та кількістю послуг, отриманих від держави, а на рівні суспільства сума податку, сплаченого з доходів фізичних осіб, є

відшкодовуваною та населенням територіальне суспільство бере участь у фіскальній політиці певного регіону.

Зрозуміло, що кошти, отримані за рахунок ПДФО, спрямовуються, зокрема, на фінансування надання соціальних та інших послуг. Але ці кошти йдуть до загального фонду бюджету і, як наслідок, не мають адресної спрямованості. Крім того, законодавча практика показує, що не вся сума податку, сплаченого з доходів фізичних осіб, надходить лише до бюджету того територіального товариства, на території якого фізична особа має податкову адресу або особа, яка утримує податок, перебуває відповідно до Закону [24, с. 185].

З урахуванням встановленого механізму справляння даного податку є доцільним розглядати цей податок як обов'язковий, індивідуально не еквівалентний платіж, що сплачується фізичними особами безпосередньо або через податкових агентів (за винятком осіб, які мають дипломатичний імунітет або привілеї) з оподатковуваного доходу за певний податковий період.

Податок з доходів фізичних осіб зазвичай є податком штату. Але в деяких країнах існують місцеві прибуткові податки, і прикладом цього можуть бути скандинавські країни. В Україні є загальнодержавним податком на доходи фізичних осіб відповідно до ст. 65 Бюджетного кодексу України у певній частині надходить до відповідних місцевих бюджетів.

Зазначається, що з політичної точки зору уряду бажано показати зв'язок між сплатою податків громадянами та видатками бюджету, які здійснюються на їхню користь. Виходячи з принципу субсидіарності у розподілі видатків між різними рівнями бюджетної системи, цей підхід є найбільш оптимальним. Це пояснюється тим, що саме фізичні особи, які проживають на даній території, є платниками цього податку, і саме їм надаються соціальні послуги, які також фінансуються за рахунок цього податку [36, с. 97].

Деякі дослідники говорять про зміну механізму зарахування ПДФО. Пропонується суму податку, утриманого біля джерела виплати доходу,

віднести не до бюджету адміністративно-територіальної одиниці, де знаходиться таке джерело виплати, а до бюджету місцевості, де проживає даний платник податків. Сказане аргументується тим, значна частина населення, що у містах-супутниках, працює у економічно розвинених містах. Таким чином, менш розвинені територіальні одиниці не одержують значних сум податкових надходжень від цього виду податку. Не вдаючись до детальної дискусії з прихильниками такого підходу, зазначимо, що такий механізм заліку податку на доходи фізичних осіб ускладнить процес стягнення податку, а отже, здорожчить його. Безперечно, бюджети місцевого самоврядування потребують цих коштів, але для наповнення їх доходної частини мають бути передбачені інші механізми балансування доходної та видаткової частин [44, с. 265].

Характерною рисою оподаткування прибутків фізичних осіб є прогресивне оподаткування. У більшості країн податок на доходи фізичних осіб (прибутковий податок) є прогресивним, оскільки саме прогресивність більше відповідає принципам, закладеним у механізмі оподаткування доходів фізичних осіб.

Щодо встановлення ставок податку на доходи фізичних осіб не слід впадати у крайнощі. Оскільки Закон № 889 диференціював доходи на види залежно від їхнього походження та встановив диференційовані ставки їхнього оподаткування, на наш погляд, необхідно повернутися до прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб, але у дещо зміненому вигляді. Звичайно, максимальна ставка податку не може бути такою високою, як раніше (40%), але використання, скажімо, трьох ставок (10%, 15%, 20%) дозволить повернутися до принципу соціальної справедливості. Ставка податку на рівні 20% має бути встановлена лише для доходів, розмір яких у кілька разів перевищує середній рівень по Україні. Зазначимо, що в деяких країнах світу (наприклад, Іспанії, Ліхтенштейні) на конституційному рівні існує положення про прогресивне оподаткування фізичних осіб, виходячи з

того, що більш високі доходи повинні оподатковуватися за вищими податковими ставками [27, с. 260].

До принципів побудови системи оподаткування належить принцип соціальної справедливості, що передбачає надання соціальної підтримки малозабезпеченим верствам населення шляхом запровадження економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованої та прогресивної оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи. Враховуючи відміну прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб, таке законодавче формулювання цього принципу потребує коригування та переосмислення. Виникає питання, якщо у формулювання принципу справедливості було включено прогресивне оподаткування, то як цей принцип виглядатиме сьогодні? Чи можна говорити про принцип справедливості взагалі у світлі останніх нововведень у законодавстві? Яке звучання та зміст вона набуває на сучасному етапі?

Будь-яка система, у тому числі й податкова, будується на певних принципах, що є «фундаментом» побудови самої системи. Слід також на увазі, що йдеться про принципи побудови системи оподаткування і, отже, цим принципам властива певна системність. Це означає, що кожен принцип самостійний, але водночас не автономен і, отже, порушення кожного з принципів неминуче призведе до порушення всієї системи принципів загалом. Таким чином, якщо в системі принципів порушується один із основних принципів оподаткування фізичних осіб, це неминуче може призвести до порушення всієї системи загалом [4, с. 66].

Відповідно до ст. 9 Податкового кодексу України податок на доходи фізичних осіб належить до загальнодержавних податків та є суттєвою статтею доходів державного та місцевих бюджетів. З іншого боку, цей податок виконує як важливу фіскальну, а й розподільну функцію.

Так, у 2018 році до консолідованого бюджету України надійшло 211,2 млрд грн податку на доходи фізичних осіб, що становить 17,9% загального обсягу консолідованого бюджету. Порівняно з 2017 роком надходження

ПДФО зросли майже на чверть (на 23,8% – на 40,6 млрд грн). Із загальної суми податку на доходи фізичних осіб більше половини (65,4% – 138,2 млрд грн) надійшло до місцевого бюджету та 73,0 млрд грн – до державного бюджету.

На важливість податку на доходи фізичних осіб як одного із значних джерел наповнення бюджетів різних рівнів вказує той факт, що з кожним роком зростає обсяг цього податку та його частка у консолідованому бюджеті України [43, с. 52].

Кожна країна формує індивідуальну систему оподаткування доходів з об'єктом, базою оподаткування, системою податкових пільг та ставок, які визначаються законодавством. Проте різне ставлення до платників податків на доходи фізичних осіб в Україні та в зарубіжних країнах, що відбивається у фіскальній політиці держави.

Зарубіжні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають досить перевірену практику формування та розвитку на основі глибокого усвідомлення кожним платником податків свого конституційного обов'язку щодо сплати податків.

Значні соціальні витрати та постійна увага держави до платника податків поступово сформували власну податкову культуру, яка суттєво відрізняється від вітчизняних реалій. Сутність категорії податок також розуміється по-різному: у Німеччині це підтримка, яку громадяни надають державі; у Великій Британії це борг перед державою; США під податком розуміється такса; у Франції – як невблаганний платіж. Для нашої держави, на жаль, розуміння цієї фінансової категорії зводиться лише до обов'язкового платежу [47, с. 230].

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб в Україні регулюється розділом IV Податкового кодексу, у відповідних статтях якого виділяються основні елементи податку на доходи фізичних осіб. Це платники податків, об'єкт оподаткування, база оподаткування, податковий період, ставки, пільги та ін.

Важливим елементом ПДФО є об'єкт оподаткування. Податковий кодекс України визначає такі категорії платників податку на доходи фізичних осіб: фізична особа-резидент отримує дохід як від джерела свого походження в Україні, так і за кордоном; фізична особа-нерезидент – отримує дохід від джерела їх походження в Україні (за винятком нерезидентів, які отримують дохід в Україні безпосередньо від здійснення дипломатичної діяльності або прирівняної до неї за міжнародним договором України); податковий агент – юридична особа, самозайнята особа, представництво юридичної особи-нерезидента, інвестор за угодою про розподіл продукції.

Аналогічний підхід до визначення податкового статусу фізичних осіб спостерігається у податковому законодавстві Польщі, Італії, Німеччини та інших країн Європи. У Франції, наприклад, суб'єкти оподаткування поділяються на платників податків-резидентів та нерезидентів залежно від терміну проживання в країні: особа, яка проживає у Франції більше половини календарного року (183 дні та більше), класифікується як платник податків. платник податків-резидент, щонайменше 6 місяців на рік - має статус податкового нерезидента [33, с. 101].

Об'єкт ПДФО визначається залежно від статусу платника податків. Відповідно до ПКУ об'єктом оподаткування резидента є: сукупний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи від джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються при їх нарахуванні; закордонний дохід – дохід, отриманий із джерел за межами України.

Об'єктом оподаткування нерезидента є: - сукупний місячний (річний) оподатковуваний дохід від джерела його походження в Україні; доходи від джерела їхнього походження в Україні, які остаточно оподатковуються при їх нарахуванні.

Аналіз податкових систем європейських країн свідчить про те, що відправною точкою визначення об'єкта оподаткування є податковий статус фізичної особи.

Так, у Франції платник, класифікований як платник-резидент, повинен сплачувати податок з будь-якого доходу, отриманого у будь-якій частині світу. Платник податків із податковим статусом нерезидента сплачує податок лише з певного доходу, отриманого у Франції.

Відповідно до італійського податкового законодавства як італійські резиденти, так і фізичні особи-нерезиденти оподатковуються в Італії, але на різній основі. Фізичні особи-резиденти зобов'язані сплачувати італійський особистий (або національний) прибутковий податок зі свого доходу, незалежно від джерела відповідно до «глобального принципу». Фізичні особи, які є резидентами, оподатковуються прибутковим податком лише з доходів, отриманих Італії.

Такий самий принцип визначення об'єкта оподаткування лежить в основі податкового законодавства інших європейських країн, зокрема Німеччини, Польщі, Іспанії [20, с. 5].

Наведений вище аналіз дозволяє зробити висновок про відсутність суттєвих відмінностей щодо суб'єктів та об'єктів оподаткування в податкових системах України та більшості зарубіжних країн.

Базовою ставкою ПДФО, регульованої статтею 167 НК РФ, є ставка 18%, що застосовується практично до всіх видів доходів громадян: заробітної плати, стимулюючих та компенсаційних виплат, виплат за цивільно-правовими договорами тощо. Слід також зазначити, що певні доходи оподатковуються за різними ставками.

Слід зазначити, що вести становить більшу частину доходу домогосподарства, котрий іноді єдине джерело доходу. Застосування в Україні пропорційних ставок податку на доходи фізичних осіб породжує соціальну несправедливість, яка проявляється у сплаті податків різними соціальними групами населення у рівних частках доходів незалежно від їх розмірів [6, с. 241].

Особливість європейської системи оподаткування полягає в тому, що вона ґрунтується на прогресивній шкалі оподаткування. Крім того, для

частини доходу, що перевищує 250 000 євро на людину та 500 000 євро для подружньої пари, до ставки 45% додається надбавка у розмірі 3% і 4% для доходу, що перевищує 500 000 євро на людину та 1 мільйон євро для подружньої пари .

У Німеччині традиційно існує класова система оподаткування, де розподіл платників за класами складає основи їх соціального та громадянського становища. Усього існує шість податкових класів; найвищі податки сплачують представники першого класу. Прибутковий податок у Німеччині прогресивний: ставки прибуткового податку починаються з 14%, потім збільшуються до 42% (для доходів понад 55 961 євро); Зрештою, дуже високі доходи (понад 265 327 євро) оподатковуються за ставкою 45%. Існує також мінімальна ставка податку 0%. Тобто отриманий щорічно дохід у розмірі 9169 євро (або 18338 євро для подружніх пар, що подають спільний дохід) не оподатковується.

В Італії залежно від джерел доходів усі доходи платників поділяються на п'ять груп. Дохід кожної з груп оподатковується окремо, шкала ставок коливається від 23 до 43% [4, с. 66].

В Іспанії податок розраховується за ставкою від 24 до 45%, максимальна ставка застосовується, якщо дохід становить 300 тисяч євро.

У багатьох європейських країнах показник «граничний дохід» посідає важливе місце у системі податкових відносин. Це мінімальна сума отриманого доходу, з якої починають сплачувати податок (наприклад, для Франції це 9965 євро, Німеччини — 9170 євро). При цьому розмір показника залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою [10, с. 87].

Система оподаткування України надає платникам ПДФО три види пільг: не включення окремих видів доходів до загального місячного (річного) оподаткованого доходу; одержання податкового кредиту; одержання податкових соціальних пільг.

Підхід до визначення ставок податку на доходи фізичних осіб, який застосовується в країнах ЄС, позитивно характеризує їх податкові системи та може бути розглянутий та прийнятий до уваги у процесі вдосконалення податкового законодавства України. Це забезпечить застосування принципу соціальної справедливості та підвищить податкову культуру громадян.

Відмінною особливістю податку на доходи фізичних осіб в Україні та зарубіжних країнах є рівень податкової юрисдикції. Так, в Україні ставки, порядок, правила оподаткування ПДФО встановлюються виключно на національному рівні. Водночас у деяких країнах (Бельгія, Данія, Фінляндія, Швеція та Швейцарія) визначення ставок, за якими оподатковуватимуться доходи громадян, належить до компетенції органів місцевого самоврядування, також у багатьох країнах, зокрема в Естонії, Греції, Латвії, Норвегії та ін. Прибутковий податок з населення відноситься до місцевих податків [15, с. 9].

Примітно також, що іноземні системи оподаткування націлені формування кінцевого доходу домогосподарств в такий спосіб, щоб кожна фізична особа мала у користуванні після оподаткування дохід, достатній фінансування необхідних витрат задоволення своїх потреб.

Для впровадження закордонного досвіду та формування нової сталої та ефективної системи оподаткування доходів громадян в Україні доцільно:

1. Передбачити можливість оподаткування всіх доходів (у тому числі виплачених з державних цільових фондів як компенсацію, відшкодування окремих витрат, доходів від інтелектуальної власності), тим самим розширивши базу оподаткування ПДФО.

2. З огляду на те, що в Україні найважливішою складовою бази податку на доходи фізичних осіб є заробітна плата, забезпечити зростання доходів населення, створення робочих місць, збільшити інвестиції в економіку, що, у свою чергу, призведе до збільшення доходів бюджету.

3. Вжити заходів щодо скорочення тіньового сектору економіки, виведення доходів українців із тіні.

4. Запровадити прогресивні ставки оподаткування доходів фізичних осіб, що підтримає не лише малозабезпечені верстви населення, а й надасть поштовх розвитку середнього класу в Україні.

5. Встановити неоподатковуваний мінімум доходів фізичних осіб лише на рівні прожиткового мінімуму для працездатної особи.

6. Вжити заходів щодо підвищення податкової культури та податкової дисципліни платників податків, адже кожен громадянин України повинен усвідомлювати, що сплата податку поєднує у собі зобов'язання перед країною та можливість стимулювання та регулювання державного розподілу коштів між платниками податків та державою. потреби держави.

7. Поліпшити пільгову політику з ПДФО.

8. Удосконалити податкове законодавство та звітність за рахунок їх спрощеного та зрозумілого викладу для платників податків, що підвищить ефективність податкового контролю щодо припинення зловживань щодо ухилення від сплати податків.

9. Розширити перелік та прискорити впровадження інформаційно-телекомунікаційних систем та технологій, а також електронних послуг для суб'єктів оподаткування [4, с. 66].

Реалізація цих заходів на практиці стане запорукою підвищення довіри до державних інституцій, відновлення принципу справедливості, сприятиме виведенню доходів з тіні, зниженню податкового навантаження та конфліктності між платниками податків та контролюючими органами, удосконаленню податкової дисципліни.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

2.1. Сучасний стан оподаткування доходів громадян у механізмі фінансового регулювання

Податок на доходи фізичних осіб є одним із основних джерел формування зведеного бюджету України, який формує та регулює доходи та заощадження різних соціальних груп населення. У сучасних умовах держава приділяє особливу увагу регулюючій функції податку на доходи фізичних осіб, оскільки він серйозно впливає на рівень і структуру доходів населення, його платоспроможний попит [3, с. 26-28].

В Україні повноваження щодо збору та адміністрування податку на доходи фізичних осіб, а також інших податкових платежів покладено на Державну фіскальну службу України. Розглянемо особливості стягування ПДФО в Україні:

1) платниками є фізичні особи, а також податкові агенти, які є роботодавцями та виплачують доходи фізичним особам на умовах, визначених договором;

2) об'єктом стягнення є вести, і навіть інші види доходів платника;

3) податкова база - різниця між нарахованою фізичній особі заробітною платою та сумами податкових соціальних пільг та знижок;

4) ставки податку такі: для таких доходів, як заробітна плата – 18%; на окремі види доходів (доходи від вигравів чи призів) – здебільшого 18%; на дивідендний дохід – 5%; на щомісячний дохід у вигляді пенсії, що перевищує 3 мінімальні розміри оплати праці - 15% [4, 25];

5) порядок обчислення та сплати: відповідальність за обчислення та сплату податку на доходи фізичних осіб несе податковий агент, тобто здебільшого це роботодавець; всі фізичні особи-резиденти мають право на податковий кредит, за допомогою якого вони можуть зменшити розмір свого річного оподаткованого доходу, для чого необхідно зберігати документи, що підтверджують витрати, вести облік доходів та витрат у книзі

встановленої форми та подавати заяву до ДФСУ; платник податків має право включити пожертвування та благодійні внески до некомерційних організацій, плату за навчання за себе або члена сім'ї першого ступеня спорідненості, що не отримує заробітну плату (у розмірі не більше за прожитковий мінімум за кожний місяць вартості навчання протягом року), частину витрат на оплату лікування, на оплату відсотків за іпотечними житловими кредитами, витрати на сплату страхових внесків та пенсійних внесків; декларація подається до ДФСУ протягом року і пізніше 1 травня року, наступного за звітним; строк сплати податку (за наслідками декларації) не повинен перевищувати 10 календарних днів після закінчення строку подання річної декларації;

б) нерезиденти, які одержують дохід від джерела їх походження в Україні, не є платниками податків, мають дипломатичні привілеї та імунітети, встановлені чинним міжнародним договором України щодо доходів, які вони одержують безпосередньо від провадження дипломатичної діяльності або прирівняної до неї діяльності. до нього таким міжнародним договором;

7) платник податків має право щодо оподаткованої бази використовувати податкову соціальну пільгу, яку коригується загальний оподатковуваний дохід; NSL може застосовуватися виключно до доходів у вигляді заробітної плати і лише за одним місцем роботи, а для отримання NSL працівник повинен звернутися до роботодавця; державні службовці представляють лише підтверджуючу документацію встановлення розміру допомоги. NSL не можна використовувати щодо: доходу, що не є заробітною платою; заробітна плата, якщо працівник одночасно отримує виплати з бюджету (стипендія школяра, студента, аспіранта, стажера, ад'юнкту, грошове забезпечення військовослужбовця); доходи індивідуального підприємця та самозайнятої особи від підприємницької та іншої самостійної професійної діяльності [4, с. 66].

8) розмір ПСП визначається з урахуванням розміру прожиткового мінімуму. Таким чином, НФО у 2017 році може застосовуватися до доходів

працівника у вигляді заробітної плати або прирівняних до неї виплат, якщо розмір доходу не перевищує прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітної податкової рік, помноженої на 1,4 та округленої. наступні 10 гривень.

Максимальний розмір доходу, для оподаткування якого застосовується ПСП, у 2017 році становить: $1600 * 1,4 = 2240$ грн.. У 2018 році ПСП отримує такі розміри: $1762 * 0,5 = 881,00$ грн. (Тобто 50% прожиткового мінімуму).

Механізм нарахування та збору ПДФО має ґрунтуватися на складових елементах системи прямого оподаткування та ПКУ. В Україні вже багато років йде дискусія щодо необхідності впорядкування системи прямого оподаткування у кількісному відношенні.

Насправді податкова система дуже складна в управлінні, тому велика кількість податків створює передумови для корупції та зловживань у податковій сфері, непорозуміння між платниками податків та державою.

В Україні свого часу існувала прогресивна шкала обчислення ПДФО, а також були нові спроби запровадити прогресивну шкалу стягування податку, які не мали успіху.

Щодо оподаткованої бази ПДФО платник має можливість обрати визначення бази стягнення податку (як дохід окремого члена сім'ї або як сукупний дохід усіх членів сім'ї), а також зміни у бюджетному розподілі сум податку, внаслідок яких сума податку, що надходить сьогодні до державного бюджету місцю роботи суб'єкта оподаткування, розподілятиметься між бюджетами населених пунктів, де платник цього податку податкові життя та роботи [4, с. 66].

Загалом вітчизняна система справляння та адміністрування податку на доходи фізичних осіб характеризується недосконалістю, і основними проблемами є:

- 1) недотримання принципу соціальної справедливості при оподаткуванні доходів громадян;

2) надмірна орієнтація спочатку тільки на фіскальну складову при забутті про податок як один з ключових методів перерозподілу національного доходу;

3) нерівномірність навантаження на доходи населення, внаслідок чого значна частина податкових надходжень до бюджету посідає доходи малозабезпечених осіб;

4) функціонування тіньового сектора економіки, де переважає заробітна плата у конвертах;

5) високий рівень податкового навантаження. Враховуючи недоліки вітчизняної системи оподаткування доходів громадян, вважаємо, що подібні дії з боку Уряду та Парламенту у напрямку вдосконалення механізму справляння та адміністрування ПДФО були б доцільними.

1) Необхідність розширення податкової бази з ПДФО (можливість оподаткування всіх доходів, виплачених з державних цільових фондів, отриманих як компенсація, відшкодування окремих витрат, доходів від інтелектуальної власності).

2) Запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів.

3) Удосконалення пільгової політики з ПДФО (запровадження неоподаткованого мінімуму лише на рівні мінімальної заробітної плати, впорядкування НСП для соціально незахищених громадян, і громадян, мають заслуги перед державою).

4) Розробка механізму справляння податків з інших доходів громадян (податку на розкіш).

5) Вжиття заходів щодо підвищення ефективності податкового нагляду (контролю), які сприятимуть подоланню зловживань та ухилення від сплати податків.

6) Легалізація доходів громадян, одержаних від «тіньової» економічної діяльності.

7) Збільшення податкових надходжень до Зведеного бюджету з допомогою залучення таких резервів, як зростання доходів населення,

створення робочих місць, заходи для збільшення чисельності працездатного населення України і збільшення інвестицій у економіку.

8) Застосування поєднань із застосування ПДФО. Усі види доходів повинні мати механізм індивідуального оподаткування з урахуванням особливостей їх отримання, ваги платника та складності адміністрування.

9) Прогресивна шкала повинна використовувати помірні ставки від 5% до 25%, що дозволить знизити податкове навантаження на платників із низьким та середнім рівнем доходів, та збільшити її з часом для платників з високим рівнем, що збільшить надходження до національного бюджету. бюджет країни

10) Перейняти успішний досвід країн ЄС щодо використання механізму ПДФО.

Копіювати систему оподаткування, що діє в розвинених країнах ЄС, не має сенсу, проте, враховуючи їхній успішний досвід, можна впровадити деякі світові досягнення у національну систему оподаткування ПДФО.

11) Для розробки податкової бази з ПДФО необхідно постійно проводити її науково-теоретичне та методологічне обґрунтування.

12) Слід відмовитись лише від фіскального підходу до збільшення доходів бюджету України. Головною метою вдосконалення ПДФО має стати підвищення рівня соціального забезпечення, яке виступає на користь самих платників податків, що сприятиме підвищенню рівня податкової культури [14, с. 263].

Отже, аналіз проблем механізму справляння та адміністрування ПДФО показав, що, незважаючи на те, що система прямого оподаткування забезпечує постійне надходження значної частини доходів бюджетів різних рівнів, сучасний механізм нарахування та сплата ПДФО не позбавлена істотних недоліків, основними з яких є пропорційні ставки цього податку . . . , відсутність порядку оподаткування доходів сім'ї загалом, а чи не доходів кожного громадянина окремо, недосконалий розподіл мобілізованих податкових сум між бюджетами.

Аналіз показує, що податок на доходи фізичних осіб в Україні може бути поданий одним або декількома податками, що нараховуються за прогресивною шкалою, що належать до місцевих або загальнодержавних податків пропорційно до рівня оподаткованості регіону та спрямовуються одному або декільком суб'єктам оподаткування. що визначатиме його регулюючу ефективність. В Україні, на відміну від інших країн світу, заробітна плата та відсотки залишаються найважливішою податковою базою для податку на доходи фізичних осіб, а багаті громадяни залишаються «недоторканною кастою». Облік вищенаведених пропозицій певною мірою покращить існуючий механізм збору та адміністрування податку на доходи фізичних осіб та зможе посилити роль цього податку в системі прямого оподаткування в Україні.

2.2. Механізм оподаткування доходів фізичних осіб

Оподаткування прибутків фізичних осіб є важливим елементом фінансового механізму держави. Внаслідок перерозподілу доходів окремих осіб, з одного боку, коригується диференціація у доходах окремих осіб, а з іншого боку, формується фінансова база держави.

Сфера перерозподілу доходів фізичних осіб одна із основних фінансових ресурсів країни. В умовах ринкових відносин в Україні податкові надходження набувають дедалі більшого значення у формуванні доходної частини бюджетів різних рівнів. При цьому податок на доходи фізичних осіб є одним із основних видів податкових надходжень та значним джерелом доходів місцевих бюджетів. У сучасних умовах зростає роль оподаткування доходів фізичних осіб у бюджетному та соціальному сенсі. Таким чином, податок на доходи фізичних осіб посідає чільне місце у податковій системі держави як її обов'язковий компонент, тому основна функція, яку виконує цей податок, – фіскальна [34, с. 241].

Для вивчення значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходної частини бюджету проаналізуємо динаміку податкових надходжень та її частки у консолідованому та місцевих бюджетах України.

Обсяг надходжень прибуткового податку бюджет для фізичних осіб залежить від низки економічних показників, зокрема від середньомісячної заробітної плати, чисельності зайнятих у працездатному віці, рівня безробіття.

Проаналізуємо динаміку окремих економічних показників, які впливають на обсяг податкових надходжень з доходів фізичних осіб. За період, що досліджується, середньомісячна заробітна плата збільшилася на 71,0%, що позитивно позначилося на збільшенні доходів населення і, відповідно, суми податку на доходи фізичних осіб.

Ще одним важливим фактором, що впливає на розмір податкових надходжень від доходів фізичних осіб, є чисельність зайнятих. Це залежить від політики сприяння зайнятості населення, що проводиться у регіоні та державі загалом. Одним із негативних факторів, який зрештою призводить до зниження податкових надходжень, є безробіття [21, с. 99].

У 2020 році чисельність зайнятих у працездатному віці зменшилась порівняно з попереднім роком на 130,2 тис. осіб (0,8%), чисельність безробітних збільшилась на 19,8 тис. осіб (1,2%). У 2021 році чисельність зайнятих у працездатному віці збільшилась порівняно з попереднім роком на 222,7 тис. осіб (1,4%), а чисельність безробітних зменшилась на 119,7 тис. осіб (7,1%).

Негативним фактором, що впливає на обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб, є заборгованість із заробітної плати, яка має тенденцію до збільшення.

Станом на 01.01.2021 заборгованість із заробітної плати становила 2 368,4 млн грн, що на 32,2% більше, ніж на 01.01.2020. Станом на 1 січня 2019 року заборгованість із заробітної плати збільшилася на 11,7% порівняно з попереднім періодом та становила 2 645,1 млн грн. Станом на 01.10.2019

заборгованість із заробітної плати склала 3 141,1 млн грн, тобто збільшилася на 496,0 млн грн, або на 18,7% порівняно з показником на початок року. Незважаючи на позитивну динаміку мобілізації ПДФО до бюджетів, зазначимо, що в ході справляння цього щодо молодого податку виникла низка проблем, пов'язаних із численними змінами в механізмі оподаткування доходів громадян [5, с. 44].

Ключовим недоліком механізму оподаткування доходів громадян в Україні, який в умовах фінансової нестабільності може спричинити соціальні заворушення, є зрівнялівка у застосуванні податкових ставок. Такий підхід до оподаткування доходів є вкрай негативним, оскільки статистика показує, що в українському суспільстві понад 90 % населення мають низькі доходи та лише близько 10 % мають надвисокі доходи. Можна без перебільшення сказати, що завдяки єдиним ставкам податку на доходи фізичних осіб громадяни України з відносно низькими доходами стали сплачувати податок за тих співвітчизників, доходи яких набагато вищі.

Аналіз розподілу населення України за рівнем доходів показав, що у 2019 році більша частина населення (71,0%) отримала дохід від 1920 грн. до 5160 грн. а несправедливість діючої системи оподаткування фізичних осіб створює передумови для розвитку та процвітання тіньової економіки, що обмежує доходи державного бюджету.

У багатьох розвинених країнах податок з доходів фізичних осіб стягується за прогресивною шкалою. Діапазон податкових ставок становить від 20% до 30% на Кіпрі, від 15% до 45% у Німеччині, від 23% до 43% в Італії. Здавалося б, податкові ставки дуже високі, але слід мати на увазі, що у всіх країнах встановлюються досить значні неоподатковувані мінімуми та пільги надаються з різних підстав [34, с. 241].

У країнах уряду, прагнучи соціальної справедливості оподаткування як основний мети податкової політики, встановлюють різні системи оподаткування доходів населення, мають подібні риси, і певні особливості.

Досвід зарубіжних країн із найвищим рівнем життя показує, що для

забезпечення принципу справедливості оподаткування як інструменту перерозподілу доходів майже всі вони використовують прогресивне оподаткування [2, с. 10].

Таким чином, податок на доходи фізичних осіб відіграє значну роль у формуванні доходів як зведеного бюджету, так і місцевих бюджетів України, а також є основним регулятором у системі регулювання доходів населення.

Одним із шляхів удосконалення механізму адміністрування ПДФО має стати запровадження прогресивних податкових ставок, що дозволить перекласти податковий тягар з осіб із низькими доходами на осіб із високими доходами та забезпечити принцип справедливого оподаткування. Для підвищення ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в Україні потрібне збільшення податкової бази за рахунок підвищення заробітної плати працюючих, реалізації політики сприяння зайнятості населення, покращення інвестиційного клімату, підвищення податкової культури. у регіоні та державі в цілому.

2.3. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ) у КП “КИЇВПАСТРАНС”

КП "Київпастрас" - одне з найбільших транспортних комунальних підприємств України, соціальний оператор №1. Підприємство є власністю територіальної громади міста Києва, де працює майже 10 тисяч співробітників.

Основні функції підприємства: забезпечення надання послуг із перевезення пасажирів наземним автомобільним та електричним транспортом (тролейбус, трамвай, фунікулер); підвищення якості транспортних послуг; забезпечення ефективного керування громадським міським наземним транспортом; створення сприятливих умов його розвитку.

Відомо, що у другій половині XIX століття Київ став одним із найбільших торгово-промислових центрів України, важливим транспортним

вузлом та адміністративним центром Київського генерал-губернаторства. Швидко зростає кількість його мешканців, розвиваються передмістя Києва. Киянам ставало дедалі важче добиратися з одного регіону до іншого. Тоді міська управа оголосила конкурс на будівництво міської кінно-залізниці, так званої кінно-залізниці. Переможцем конкурсу став військовий інженер та підприємець Аманд Єгорович Струве [13, с. 205].

У липні 1891 року в місті з'явився перший трамвайний маршрут, але виявилось, що воно не здатне долати круті київські підйоми. І Струве запропонував перейти на електричну тягу. 13 червня (1-го за старим стилем) 1892 року електричний трамвай рушив найкрутішим у місті Олександрівському (нині Володимирському) узвозі. Це був перший електричний трамвай у Російській імперії.

Приємно відзначити, що цей оригінальний інженерний твір належить українському (полтавцю), військовому інженеру Федору Аполлоновичу Піроцькому. А електричний трамвай збудували у Києві російський інженер та підприємець Аманд Єгорович Струве та український інженер Василь Павлович Первенко. Київський трамвай став родоначальником міського пасажирського транспорту не лише у Києві, а й у Російській імперії. Після трамвая у травні 1905 р. у Києві з'явився фунікулер, у грудні 1925 р. – автобус, у листопаді 1935 р. – тролейбус, а листопаді 1960 р. – метро.

Великі профільні різниці між окремими районами міста обумовлені ще одним транспортним засобом. Для організації зручного транспортного сполучення Подолу з Верхнім містом у 1905 році було введено в експлуатацію Михайлівський механічний витяг – фунікулер. Маршрут фунікулера запропонував інженер А. Абрахамсон, а проект підготували та побудували інженери М. Баришніков та М. П'ятницький. Висвітлення фунікулера та пробний запуск відбулися 7 травня, а 8 травня розпочалася його звичайна робота.

У жовтні 1925 року Київ закупив у Німеччині 10 автобусів. Їхню експлуатацію було доручено Лук'янівському трамвайному депо. Звідси 10

грудня вирушили автобуси для перевезення пасажирів. Ця колона стала зародком міського автопідприємства. Особливого розвитку автобусний транспорт отримав у післявоєнний період. На початку 1980-х у місті було 8 автостоянок [34, с. 241].

Повернення Києву у червні 1934 р. статусу столиці України викликало особливе пожвавлення у житті міста. Серед іншого постало питання щодо запровадження нових видів громадського транспорту, насамперед тролейбуса. Він з'явився в місті 5 листопада 1935 року, першим в Україні (для цього перші п'ять тролейбусів мали виготовити київські трамваї власними силами). Конструктором київських трамваїв та тролейбусів був видатний інженер Михайло Олександрович Ольшанський (пізніше він був першим серед електротранспортників України, удостоєний почесного звання «Заслужений працівник транспорту»). З того часу трамвай і тролейбус йдуть пліч-о-пліч, входячи до складу одного підприємства і виконуючи спільну роботу. Тому діяльність цих видів транспорту сприймається як єдине ціле.

Протягом усієї історії київські електротранспортники були і залишаються носіями всього передового у галузі.

У 1920-ті роки київські трамваї ініціювали організацію руху трамваїв за чітким розкладом, автоматизацію управління трамвайними стрілками та термітним зварюванням стиків рейок, створили перший всесоюзний трамвайний музей. Після цього такі нововведення з'явилися у Москві, Петрограді (нині Санкт-Петербург), Харкові та інших містах.

У 30-х роках у Києві було налагоджено серійне виробництво трамвайних вагонів не лише для власних потреб, а й для інших міст України (загалом близько 300 одиниць) [13, с. 209].

У повоєнні роки київські електротранспортники налагодили випуск тролейбусів власної конструкції сімейства київських, що започаткувало тролейбусне будівництво в Україні (для потреб народного господарства країни, 1556 р. «Київ жінки» п'яти модифікацій, в основному для міст України); першими в Україні завершили технічне переозброєння енергобази

(на тягових підстанціях замінили ртутні випрямні установки на напівпровідникові, створили досконалі спеціальні ділянки контактної мережі, автоматизували керування тяговими підстанціями); створено спеціальний рухомий склад для обслуговування шляхів та об'єктів енергетики. Вперше у світовій практиці в Києві 12 червня 1966 року два тролейбуси зчепили в поїзд, яким керував один машиніст (автор цієї нововведення — молодий інженер Володимир Пилипович Веклич). Винахід Веклича запозичили багато тролейбусних господарств, зокрема Ленінградське (нині Санкт-Петербург), Талліннське, Ризьке, Херсонське, Миколаївське, Новосибірське, Донецьке, Мінське, Омське, Горьковське (нині Нижній Новгород), Алматинське, Дніпропетровське, Харківське, Севастополь, Краснодар та інші.

1978 року з ініціативи Василя Кириловича Дьяконова, тодішнього начальника бригади електротранспорту, та Володимира Веклича, директора Науково-дослідного та проектно-технологічного інституту міського господарства, було прокладено першу в Радянському Союзі лінію швидкісного трамвая. введені в експлуатацію в Києві (пізніше такі лінії з'явилися на Волзі, Кривому Розі, деяких інших містах). На ділянці завдовжки 9,25 км від Окружної дороги до площі Перемоги збудовано 12 станцій. На лінії було досягнуто середньої швидкості 28,7 км/год, що у 1,8 разу вище, ніж звичайних трамвайних лініях. Щорічно він перевозить 60 мільйонів пасажирів. Вагомий внесок у будівництво лінії зробили інженери-диспетчери Дмитро Білоус, Казимир Брамський та Григорій Рисін.

Зміна відносин на міжнародному ринку наприкінці 80-х втретє спонукала київських електротранспортників організувати виробництво тролейбусів власної конструкції. У січні 1991 року із воріт електротранспортного заводу вийшов прототип зчленованого тролейбуса моделі «Київ-11». Даною моделлю тролейбуса зацікавилися дніпропетровські «південнмашівці» та київські авіабудівники, які згодом освоїли серійне виробництво подібних тролейбусів для міст України [34, с. 241].

2001 року відбулося об'єднання електричного та автомобільного транспорту в єдине комунальне підприємство «Київпаstrans». Сьогодні у бригаді транспортників працює 9,5 тис. робітників. У різні історичні періоди серед транспортників працювали відомі вчені, винахідники та раціоналізатори, новатори виробництва, майстри високої культури обслуговування пасажирів. 40 заслужених працівників транспорту, обслуговування, раціоналізаторів, енергетиків, будівельників, діячів культури України, а також лауреат Державної премії у галузі науки та техніки, а серед автомобілістів – 18 заслужених працівників транспорту. колективи московських електротранспортників.

Послугами наземного пасажирського транспорту щодня користуються близько 1,7 млн. жителів та гостей столиці, з них 53% мають право на пільговий проїзд.

До складу підприємства входять дирекція КП «Київпаstrans», її філії та відокремлені підрозділи. Пасажирські перевезення здійснюються за 1804 автобусними маршрутами (107 міськими, 4 приміськими та 1 міжнародним), 45 – тролейбусними та 21 – трамвайними. Для забезпечення роботи цих маршрутів підприємство містить 250,9 км трамвайних колій, 1246 км контактної мережі, 1203 км кабельних ліній, 92 тягові підстанції, близько 2500 комплексів зупинок. Щодня маршрутами курсує 748 автобусів різної місткості, 513 тролейбусів та 221 трамвай, 10 міських електропоїздів, фунікулер [34, с. 241].

Слід зазначити, що податкова декларація, розрахунок – це документ, що подається платником податків (зокрема відокремленим підрозділом у випадках, визначених НК РФ) до контролюючого органу у встановлені законодавством терміни, на підставі якого здійснюється нарахування та/або здійснюється сплата податкового зобов'язання або документ, що засвідчує суми доходів, нарахованих (виплачених) на користь платників податків – фізичних осіб, суми податку, утримані чи сплачені.

Податковий розрахунок подається окремо за кожен квартал

(податковий період) протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. Окремий податковий розрахунок за календарний рік не надається.

Якщо останній день строку подання податкового розрахунку припадає на вихідний або святковий день, останнім днем терміну вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним чи святковим днем.

Податковий розрахунок подається незалежно від того, виплачує чи не виплачує податковий агент доходи платникам податків протягом звітного періоду. Податковий розрахунок подається до контролюючих органів за місцезнаходженням податкового агента - юридичної особи або її відокремлених підрозділів або до контролюючого органу за податковою адресою фізичної особи - податкового агента [34, с. 241].

Податковий розрахунок може бути складений податковим агентом таким чином:

1. На аркуші формату А4 (кількість аркушів не обмежена), заповненому машинописним текстом або друкованими літерами без помарок, закреслень, виправлень та уточнень, сторінки нумеруються. У порожніх полях інформаційного рядка проставляється прочерк. Подання ксерокопії податкового розрахунку не допускається;

2. На електронному носії інформації в електронній формі з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, актуальні версії якого надаються на безоплатній основі контролюючим органом за місцем реєстрації податкового агента та розміщуються на офіційному інтернет-порталі Державної фізичної служби України.

Податковий розрахунок представляється податковими агентами одним із таких способів:

- а) засобами електронного зв'язку в електронній формі за дотримання умов використання електронного цифрового підпису відповідальної особи податкового агента у порядку, встановленому законодавством;

- б) на паперовому носії разом із електронною формою на електронному

носії інформації;

в) на паперовому носії, якщо кількість рядків у податковому розрахунку не перевищує десяти.

Податковий розрахунок складається у двох примірниках. Один екземпляр подається до наглядового органу. Другий - за підписом особи, відповідальної за прийом розрахунку, проставленого штампу та номера частини, отримані при обов'язковій реєстрації розрахунку у контролюючому органі, повертаються податковому агенту.

Подання податкового розрахунку засобами електронного зв'язку в електронній формі здійснюється відповідно до порядку підготовки та подання податкових документів в електронній формі засобами телекомунікацій [38, с. 105].

Податковий розрахунок подається податковими агентами зі штатом до 1000 осіб у вигляді єдиного документа на всіх працівників з обов'язковим заповненням їх податкових номерів або серій та номерів паспортів (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право проводити будь-які платежі за серією та номером паспорта) однією частиною. За чисельності працівників понад 1000 можливе подання податкового розрахунку декількома частинами, кожна з яких є окремим податковим розрахунком зі своїм номером частини. Строк подання останньої частини не повинен перевищувати встановлений термін подання податкового розрахунку. Листи окремого податкового розрахунку зшиваються разом.

Релігійні організації, а також створені ними благодійні установи повинні подати податковий розрахунок по платникам податків.

У разі, якщо відокремлений підрозділ юридичної особи не уповноважено нараховувати, утримувати та сплачувати (перераховувати) податок до бюджету, податковий розрахунок у вигляді окремої частини за таким підрозділом подається юридичною особою до контролюючого органу за адресою: м. свого місця знаходження та надсилає копію такого розрахунку до контролюючого органу за місцем знаходження такого. Відокремлений

підрозділ у встановленому порядку. У частині, що подається на відокремлений підрозділ, зазначаються відомості про фізичних осіб (працівників) цього підрозділу [34, с. 241].

Розглянемо алгоритм заповнення податкового розрахунку сум доходів, нарахованих (виплачених) на користь фізичних осіб, та сум податку, утриманих із них.

Заповнено реквізити для розрахунку податку:

- навпроти напису "П." податковий агент проставляє порядкові номери сторінок податкового розрахунку;

- зазначено відповідну графу «Звітність», «Звітність нову» або «Уточнюючу» залежно від того, який податковий розрахунок подається;

- навпроти напису "Порція" податковий агент проставляє номер порції;

- податковий номер юридичної особи - податкового агента, податковий номер або серія та номер паспорта фізичної особи - податкового агента (для фізичної особи, яка має відмітку в паспорті про право проводити будь-які платежі за серією та вказується номер паспорта) подає розрахунок. Осередки заповнюються зліва направо (для юридичних доповнюється зліва нулями до восьми цифр, якщо значних цифр менше восьми);

- зазначено відповідну графу «Юридична особа» або «Індивідуальний підприємець»;

- навпроти напису «Роботи за трудовими договорами» проставляється чисельність працівників, які працюють за трудовими договорами (контрактами);

- навпроти напису «Робота за цивільно-правовими договорами» проставляється чисельність працівників, які працювали за цивільно-правовими договорами у звітному періоді [38, с. 105].

- вказуються найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові індивідуального підприємця, податкову адресу юридичної особи або індивідуального підприємця, який представляє податковий розрахунок;

- вказується найменування контролюючого органу, куди подається

податковий расчет;

- навпроти напису «Звітний період» арабськими цифрами відображається порядковий номер звітного кварталу та року.

Відображення відомостей у розділі І "Суми доходів, нарахованих (виплачених) на користь фізичних осіб, та суми податку, утриманого з них" (далі - розділ І):

- у графі 1 "№ з/н" відображається порядковий номер кожного заповненого рядка;

- у графі 2 «Податковий номер або серія та номер паспорта» відображається реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта фізичної особи (для фізичної особи, яка має позначку в паспорті про право здійснення будь-яких платежів за серією та номером паспорта), інформація про яку надається у податковому розрахунку;

- у графі 3а «Сума нарахованого доходу» відображаються (за звітний квартал) доходи, нараховані фізичній особі відповідно до ознаки доходу згідно з довідником ознак доходу. У разі нарахування доходу його відображення у графі 3а обов'язково, незалежно від того, виплачено такий дохід чи ні. Нарахований дохід відображається у повному обсязі, без вирахування ПДФО - обов'язкових страхових внесків до недержавного пенсійного фонду, що сплачуються із заробітної плати працівника, суми податкових соціальних виплат, якщо такі є, та військового збору (у період його стягнення) [38, с. 105];

- у графі 3 "Сума виплаченого доходу" відображається сума доходу, фактично виплаченого платнику податків податковим агентом. Своєчасно виплачена заробітна плата наступного місяця має бути відображена у податковому розрахунку за період, у який входить попередній місяць, за який нараховувалась заробітна плата. Наприклад, до розрахунку податку за І квартал включають заробітну плату за січень, нараховану у січні та виплачену у лютому, за лютий (нараховану у лютому та виплачену у березні), за березень (нараховану у березні та виплачену у квітні);

- у графі 4а «Сума нарахованого податку» відображається сума податку, нарахована та утримана з доходу, нарахованого платнику податків відповідно до законодавства.

- У графі 4 «Сума перерахованого податку» відображається фактична сума перерахованого податку до бюджету.

Сума нарахованого доходу у графі 3а, сума виплаченого доходу у графі 3, сума нарахованого ПДФО у графі 4а, сума ПДФО, перерахована до бюджету у графі 4, відображаються у касі, вираженій у гривні. валюта (у гривнях із копійками).

- у графі 5 «Ознака доходу» зазначена ознака доходу згідно з довідником ознак доходу. Знак доходу визначається нарахованим доходом. Якщо у звітному кварталі доходи не виплачені у повному обсязі та їх остаточна виплата буде здійснена у наступних кварталах, показник доходу при виплаті зазначається відповідно до доходу, нарахованого у попередньому кварталі.

Щодо кожної особини, то потрібно заповнити стільки рядків, скільки у неї ознак доходу. За кожною ознакою доходу фізичної особи заповнюється лише один рядок із обов'язковим заповненням графи 2 «Податковий номер або серія та номер паспорта» [38, с. 105].

- графа 6 "Дата прийому на роботу" заповнюється тільки для тих фізичних осіб, які були прийняті на роботу у звітному періоді;

- графа 7 "Дата звільнення з роботи" заповнюється тільки для тих фізичних осіб, які були звільнені у звітному періоді за місцем роботи, де вони отримували дохід у вигляді заробітної плати, або звільнені до початку звітного періоду, але отриманий дохід у звітному періоді.

Для фізичних осіб, які не змінювали місце роботи у звітному періоді, графи 6 та 7 не заповнюються. У разі повторного прийому на роботу фізичної особи та звільнення її з роботи у звітному кварталі така особа має бути заповнена стільки рядків, скільки разів відомості про зміну місця роботи особи зустрічаються у звітному кварталі;

- у графі 8 «Ознака податкової соціальної пільги» відображається ознака податкової соціальної пільги згідно з довідником ознак податкової соціальної пільги. Графа 8 заповнюється лише для фізичних осіб, які мали податкові пільги у звітному періоді відповідно до законодавства за місцем отримання основного доходу. Якщо фізична особа не має пільг у звітному періоді, у графі 8 ставиться прочерк. При заповненні графи 8 слід враховувати знак пільги, який відповідає нарахованому доходу. Допускається наявність кількох рядків з однією ознакою доходу лише за наявності у фізичної особи кількох ознак пільг за цією ознакою доходів (наявність різних пільг у кожний із трьох місяців кварталу) [38, с. 105];

- у стовпці 9 "Атрибут (0, 1)" відображається атрибут "0", якщо ввести рядок, або атрибут "1", якщо рядок потрібно включити.

Графа 9 заповнюється тільки для повідомлення нових та уточнення податкових розрахунків.

В останньому рядку розділу I зазначаються загальні суми нарахованого доходу у графі 3а, виплаченого доходу у графі 3, нарахованого податку у графі 4а, перерахованого податку у графі 4.

Відображення інформації у розділі II «Оподаткування відсотків, вигравів (виграшів) у лотереї та військового податку» (далі – розділ II):

- за рядком «Оподаткування відсотків» відображається загальна сума доходу, нарахованого у вигляді відсотків, загальна сума нарахованого ПДФО та загальна сума ПДФО, перерахована до бюджету, у касі, виражена в національній валюті (у гривнях з копійками). Відомості про платника податків-фізичної особи, яка отримала нарахований дохід у вигляді відсотків, не вказуються;

- по рядку «Оподаткування вигравів (призів) у лотереї» загальна сума нарахованого доходу у вигляді виграшу (призу) у лотереї, загальна сума виплаченого доходу у вигляді виграшу (призу) у лотереї, загальна сума нарахованого податку на доходи, суми перерахунку на доходи фізичних осіб відображаються у грошовому вираженні, вираженому у національній валюті

(у гривнях з копійками). Відомості про платника податків-фізичної особи, яка отримала дохід у вигляді лотерейних виграшів (виграшів), не вказуються;

- за рядком «Військові збори» наводиться загальна сума нарахованого доходу, відображається загальна сума виплаченого доходу, загальна сума нарахованого військового збору та загальна сума перерахованого до бюджету військового збору у грошовому вираженні, виражена в національній валюті (у гривнях з копійками) [49, с. 99].

Відомості про платника податків-фізичної особи, яка має нарахований дохід, з якого утримується військовий податок, не вказуються.

Наприкінці розрахунку податку проставляються:

- кількість заповнених рядків розділу I, кількість фізичних осіб, за якими подаються відомості, та кількість сторінок податкового розрахунку. При визначенні кількості заповнених рядків у розділі I остаточний рядок цього розділу не враховується;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має позначку в паспорті про право проводити будь-які платежі за серією та номером паспорта) керівника юридичної особи, яка подає розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, номер телефону;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має позначку в паспорті про право проводити будь-які платежі за серією та номером паспорта) головного бухгалтера юридичної особи, яка представляє розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, номер телефону;

- податковий номер або серія та номер паспорта (для фізичної особи, яка має позначку в паспорті про право здійснення будь-яких платежів за серією та номером паспорта) індивідуального підприємця, який представляє розрахунок, підпис, ініціали, прізвище, номер телефону.

Розрахунок податку на останній сторінці засвідчується:

- для юридичної особи - підписується керівником юридичної особи та головним бухгалтером та засвідчується печаткою (за наявності);

- для фізичної особи - податкового агента - підписом особи, яка

представляє податковий розрахунок, та завіреною печаткою (за наявності).

У полі "Дата подання" проставляється дата подання податкового розрахунку податковим агентом.

Після закінчення податкового розрахунку проставляються позначки посадових осіб контролюючого органу про внесення даних податкового розрахунку до електронної бази податкової звітності (дата, підпис, ініціали, прізвище).

Приклад 1:

За II квартал 2018 року КП "КІЇВПАСТРАНС" нарахувало та виплатило своїм працівникам заробітну плату у такому розмірі:

- Сидоренку В. В. (податковий номер 6178543277) – 8000,00 грн ПДФО становить (18%) – 1440,00 грн, військовий збір (1,5%) – 120,00 грн;
- Курченко В. М. (податковий номер 8765213696) – 12000,00 грн ПДФО становить (18%) – 2160,00 грн, військовий збір – 180,00 грн.

Право на ПСП працівники не мають. Інших доходів на користь фізичних осіб КП "КІЇВПАСТРАНС" у звітному кварталі не виплачувало. Загальна сума військового збору становила 300,00 грн.

Приклад 2:

За II квартал 2018 року КП "КІЇВПАСТРАНС" нарахувало та виплатило:

- заробітну плату працівнику – Курченко О. В. (податковий номер 6178543278) – 8000,00 грн ПДФО становить (18%) – 1440,00 грн. Військовий збір (1,5%) – 120,00 грн;
- орендну плату Фірташ О. В. (фізична особа – не підприємець) за надання житлового приміщення в оренду (податковий номер 8743211776) – 3000,00 грн ПДФО становить 540,00 грн. Військовий збір – 45,00 грн;
- дохід ПП «Гаркущі» на загальній системі оподаткування за надані послуги (податковий номер 6143122441) – 1000,00 грн

Приклад 3:

У II кварталі 2018 року громадянину Лисенко Л. О.

КП “КИЇВПАСТРАНС” – податковим агентом виплачено такі доходи:

- оплата за надані послуги в розмірі 1000,00 грн (послуги надав ФОП Лисенко);
- оплата за оренду авто – 800,00 грн (договір оренди укладено зі звичайною фізичною особою, не ФОП);
- виплачено додаткове благо в розмірі 2000,00 грн. як звичайній фізичній особі (не ФОП);

Приклад 4:

Як вихідні дані використовуємо завдання до приклада 1. Однак вважатимемо, що бухгалтер припустився помилки під час відображення у формі № 1 ДФ виплат Сидоренку В. В., а саме забув урахувати премію у розмірі 2000,00 грн.

Тобто працівнику за I та II квартал 2018 року нараховано дохід у розмірі 10000,00 грн (а не 8000,00 грн) як це було вказано в поданій формі № 1 ДФ). Відповідно сума ПДФО (ставка 18%) становить 1800,00 грн (замість 1440,00 грн), а загальна сума військового збору (ставка 1,5 %) – 330,00 грн (замість 300,00 грн). Помилку було виявлено лише 20 липня 2018 року, тобто після нас тання кінцевої дати подання форми №1 ДФ.

Приклад 5:

18.06.2018р. КП “КИЇВПАСТРАНС” видала Дерев’янку Д. Г. (не працівнику підприємства) поворотну фінансову допомогу строком на 1 рік у розмірі 10000,00 грн. Інших доходів у звітному кварталі на користь такої фізичної особи не виплачувалося.

Виправлення поданих та прийнятих податкових розрахунків провадиться на підставі помилок, самостійно виявлених податковим агентом, а також на підставі повідомлень про помилки, виявлені контролюючим органом.

За необхідності внесення коригувань до податкового розрахунку до закінчення терміну його подання представляється новий звітний податковий розрахунок.

Уточнюючий податковий розрахунок подається у разі потреби внесення коригувань до податкового розрахунку після закінчення терміну його подання. Уточнюючий податковий розрахунок може бути поданий як за звітний період, так і за попередні періоди.

Порядок заповнення звітності нової та уточнення податкових розрахунків однаковий. Звітні нові та уточнюючі податкові розрахунки подаються на підставі відомостей про раніше поданий податковий розрахунок та містять інформацію лише за зазначеними рядками та реквізитами. Для заповнення також використовується інформація з повідомлень про помилки, надіслані контролюючими органами податковому агенту.

Коригування розділу I:

- для виключення одного помилкового рядка з раніше введеної інформації потрібно повторити всі стовпці такого рядка та у графі 9 вказати "1" - для виключення рядка;
- для введення нового або відсутнього рядка необхідно повністю заповнити всі його графи та у графі 9 вказати "0" - для введення рядка;

Коригування показників Розділу II:

- підрозділ «Оподаткування відсотків»: для виключення помилкового рядка з раніше введених відомостей у рядку «Оподаткування відсотків - виняток**» необхідно повторити всі графи помилкового рядка, а в рядку вивести правильні відомості «Оподаткування відсотків»;
- підрозділ «Оподаткування виграшів (призів) у лотерею»: для виключення помилкового рядка з попередньо введеної інформації у рядку «Оподаткування виграшів (призів) у лотерею – виключення***» потрібно повторити всі графи помилкового рядка, а в рядку «Оподаткування виграшів (призів) у лотерею» відобразити правильну інформацію;
- підрозділ «Військовий збір»: для виключення помилкового рядка з попередньо введеної інформації у рядку «Військовий збір – виключення****» потрібно повторити всі графи помилкового рядка, а в

рядку «Військовий збір» відобразити правильну інформацію.

Найпоширеніші види помилок, які трапляються у формі № 1ДФ:

1) невідповідні реквізити, тобто: реквізити підприємства та відомості про посадових осіб податкового агента; кількість осіб, які працювали за штатом та за цивільно-правовими договорами; № порції, тощо.

2) недостовірні відомості в табличній частині, серед яких:

- податковий номер фізичної особи (графа 2);
- суми нарахованого та виплаченого доходу (графи 3ф та 3);
- сума утриманого та перерахованого податку (графи 4а та 4);
- ознака доходу (графа 5);
- інформація про дати прийняття / звільнення найманих працівників (графи 6 та 7);
- ознака податкової соціальної пільги (графа 8).

За правилами, передбаченими п. 119.2 ПКУ, за неподання, подання з порушенням установлених строків, подання не в повному обсязі, із недостовірними відомостями або з помилками ф. № 1ДФ, якщо такі недостовірні відомості чи помилки призвели до зменшення та / або збільшення податкових зобов'язань платника податку та / або до зміни платника податку, загрожують штрафом:

- у розмірі 510 грн – якщо порушення відбулося вперше протягом року;
- у розмірі 1020 грн – якщо до платника податку протягом року вже було застосовано штраф за таке порушення.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

3.1. Роль податку на доходи фізичних осіб у формуванні дохідної частини бюджету

Побудова соціально орієнтованої економіки та інтеграція до європейської спільноти є стратегічною метою України, тому вдосконалення податкової системи має ґрунтуватися на цій меті. Тому податкову систему України має гармонізувати з податковими системами зарубіжних країн.

Тому необхідно розробити такий податковий механізм, який би враховував інтереси платників та держави, а також відповідав критеріям побудови податкових систем у зарубіжних країнах.

Система оподаткування доходів фізичних осіб, яка має бути адаптована до умов держави, важлива, оскільки є пріоритетною та впливовою у наповненні бюджету, а група платників податку на доходи фізичних осіб є найчисленнішою. Однак на сьогоднішній день у системі адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні існують певні проблеми та незбалансованість: неврахування закордонного досвіду справляння податку на доходи фізичних осіб; недосконалість законодавства про призначення ПСП; невідповідність справляння ПДФО окремим принципам побудови та призначення системи оподаткування; відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб; низький рівень фінансової грамотності та податкової культури населення; високий рівень корупції у країні; масове ухиляння від сплати ПДФО; відсутня практика запровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіньовому секторі економіки [45].

Тому для формування ефективного механізму оподаткування доходів фізичних осіб виникає потреба врахування передового зарубіжного досвіду.

Особливістю та головною перевагою податкових систем розвинених країн є прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб.

У Франції розрахунком податку доходи фізичних осіб займається податкова служба. За французькою податковою системою всі доходи

поділяються на 8 груп, серед яких: заробітна плата за найману працю; дохід від оборотного капіталу (відсотки та дивіденди); доходи від торгово-виробничої діяльності підприємств, які є акціонерними товариствами; доходи від здачі в оренду землі та будівель; сільськогосподарський дохід; некомерційний дохід (дохід фрілансерів), для кожного з яких існує своя методика розрахунку, а також пільги та відрахування. ПДФО обчислюється не з громадянина, а з сім'ї. Податок розраховується за прогресивною шкалою від 5,5 до 75%. Максимальна ставка застосовується до сімейного доходу 1 000 000 євро, а неоподатковуваний мінімум становить 6 011 євро на рік.

У Німеччині аналогічна французька система оподаткування. Податок на заробітну плату вважається одним із найважливіших у Німеччині. При стягуванні податку враховуються види діяльності та класи податків, використовуються податкові таблиці та картки. Загалом існує шість податкових класів, які групують платників залежно від їхнього сімейного стану, кількості працюючих у сім'ї, наявності дітей, спільного чи роздільного ведення сімейного бюджету. Шкала ставок варіюється від 2,56% (при доході 9 000–11 500 євро на рік) до 45%. Дохід менше 9000 євро на рік оподатковується за ставкою 0% [38, с. 105].

У Великій Британії оподаткування фізичних осіб відбувається за шедулярною системою, яка вважається найсправедливішою у світі. Відповідно до системи дохід ділиться на кілька частин (шедулів) залежно від джерела доходу, і кожна шедула оподатковується окремо. Це окреме оподаткування доходу призначене для «уловлювання доходу біля джерела».

Зокрема, у таблиці А об'єднані доходи від володіння землею, будинками та подібними об'єктами; таблиця Б - доходи від лісових ділянок, які у комерційних цілях (за умови, що де вони оподатковуються по таблиці Р); графік С - дохід від деяких державних цінних паперів, цінних паперів іноземних держав, випущених у Великій Британії, відсотки за якими виплачуються в Англії; таблиця D - доходи від виробничої комерційної діяльності (у торгівлі, промисловості, сільському господарстві, на

транспорті), доходи фрілансерів, доходи від цінних паперів, які не оподатковуються за таблицею С, доходи, отримані у вигляді відсотків за кредитами, а також доходи, отримані за кордоном та перераховані до Великобританії; графік Е - трудові доходи, заробітна плата та пенсії; графік F - дивіденди та інші доходи компаній, що розподіляються.

Неоподатковуваний мінімум (0% ставка) застосовується до річного доходу, що не перевищує 2790 фунтів стерлінгів, а податкові ставки становлять – 20%, 40%, 45% [49].

В Італії ПДФО стягується з фізичних осіб – резидентів та нерезидентів. При цьому всі доходи резидентів, отримані в країні та за кордоном, оподатковуються, нерезидентів – лише доходи, отримані в Італії.

Усі доходи платників поділено п'ять груп залежно від джерел їх отримання. До першої групи належать доходи, отримані від володіння землею, будинками та сільськогосподарською діяльністю. Другу групу становлять доходи від різних видів грошової ренти (відсотки за кредитами, депозитними та поточними банківськими рахунками, облігаціями та іншими цінними паперами). Третя група об'єднує всі трудові доходи, зокрема доходи вільних професій. Четверту групу становлять прибутки приватних комерційних підприємств. П'ята група поєднує доходи від спекулятивного перепродажу землі, предметів мистецтва, нерухомості. Доходи кожної з груп оподатковуються окремо за ставками 10-36%.

В Іспанії всі доходи, одержані резидентом за межами країни, підлягають оподаткуванню. Податок обчислюється за прогресивною системою за ставками від 24 до 52%. Максимальна ставка 52% застосовується до доходу 300 000 євро.

В Австралії є п'ять податкових ставок. Громадяни звільняються від оподаткування терміном менше 6000 доларів. Громадяни, прибутки яких перевищують 180 тисяч доларів, віддають 45% своїх доходів до державного бюджету [41, с. 65].

У Канаді існує податку доходи фізичних осіб, сплачуваний як у федеральному, і на провінційному рівні. На федеральному рівні дохід нижче \$10 382 на рік не оподатковується, до інших доходів застосовуються 4 ставки:

1. 15% - 10382-41544 \$;
2. 22% - 41545-83088 доларів;
3. 26% - \$83089-\$128800;
4. 29% (максимальна ставка) - від 128 801 доларів США.

На провінційному рівні використовуються ставки 7-21%.

Ставки податку на доходи фізичних осіб у США складаються із семи рівнів, а також залежать від сімейного стану фізичної особи.

У США такі податкові ставки – 10%, 15%, 25%, 28%, 33%, 35%, 39,6%.

Сімейний стан - одна людина; подружжя із загальним декларуванням доходів, а також вдівець, вдова; подружжя з окремим декларуванням доходів; Глава сім'ї.

Відповідно, найменшу частину їхнього доходу виплачуватиме одна особа у розмірі 10%, за умови, що дохід не перевищує \$9075 на рік, для подружжя при спільному декларуванні доходів сума подвоюється. Найвища ставка в 39,6% застосовується до доходу одинокої людини, що перевищує 406 750 доларів на рік, 457 600 доларів для подружжя, 228 800 доларів для подружжя, 432 доларів для глави сім'ї 20 .

Незважаючи на те, що українська влада намагається рік у рік реформувати та вдосконалювати систему оподаткування доходів громадян, вона все ще залишається недосконалою і має резерви для підвищення ефективності [37, с. 45].

Із метою збільшення податкових надходжень до бюджету та покращення економічної ситуації в країні важливо здійснити зміни щодо зниження податкового навантаження малозабезпечених громадян, диференціювати ставки залежно від виду діяльності та доходу, а також прийняти враховувати сімейний стан платників, кількість зайнятих у сім'ї та

кількість дітей. Першочерговими завданнями має стати запровадження неоподаткованого мінімуму замість сучасної податкової соціальної виплати, а також запровадження прогресивної шкали оподаткування. Такі заходи вирішать одну із головних соціальних проблем України, нерівномірний розподіл доходів між бідними та багатими. Можливо, доцільно запровадити окреме оподаткування доходів домашніх господарств. Поліпшення потребує також робота фіскальних органів, контроль за сплатою податків та ухиленням від сплати податків.

Підсумовуючи, важливо розуміти, що не варто копіювати передовий світовий досвід та впроваджувати його в Україні, необхідно закріпити найкращі напрацювання зарубіжних систем оподаткування доходів, адаптувати їх до українських реалій, розробити власну ефективну, справедливу, соціально орієнтовану модель системи оподаткування доходів фізичних осіб [35, с. 33].

Із розвитком ринкових відносин в Україні податкові надходження набувають особливого значення у формуванні доходної частини зведеного бюджету. Податок на доходи фізичних осіб входить до групи основних бюджетоутворюючих податків та за фіскальною значимістю посідає перше місце у системі прямого оподаткування в Україні, що свідчить про значну роль цього податку у формуванні доходів. частини зведеного бюджету. Проте реформа міжбюджетних відносин в Україні внесла певні зміни щодо перерахування цього податку. Так, ПДФО є загальнодержавним податком і, як показує практика, основним елементом фінансової бази органів місцевого самоврядування, а також є регулюючим інструментом трансфертної політики в Україні. Враховуючи актуальність фіскальної децентралізації місцевих бюджетів, в умовах реформи виникають питання щодо доцільності використання механізму поділу ПДФО між рівнями бюджетної системи.

ПДФО входить до групи основних бюджетоутворюючих податків, серед яких податок на прибуток організацій, податок на додану вартість та екологічний податок.

За фіскальною значимістю податок на доходи фізичних осіб посідає друге місце серед загальнодержавних податків України після ПДВ, а у системі прямого оподаткування – перше, що свідчить про значну роль цього податку у формуванні доходів бюджету [38, с. 105].

Протягом останніх п'яти років частка податку на доходи фізичних осіб у структурі доходів зведеного бюджету України перманентно коливається в межах 15–16%, що свідчить про досить потужний фіскальний потенціал цього податку, на відміну від податку на прибуток та податок на додану вартість, відповідні показники якого мають тенденцію до зниження.

Порівняємо темпи зростання доходів, податкових надходжень та податку на доходи фізичних осіб у зведеному бюджеті України.

Податок на доходи фізичних осіб є загальнодержавним податком, однак є джерелом формування доходної частини як державного, так і місцевих бюджетів відповідно до порядку розподілу, визначеного Бюджетним кодексом України.

До ухвалення нової редакції БКУ ПДФО розглядався як ресурс виключно місцевих бюджетів та повністю ставився до місцевих бюджетів, проте з 2011 р. норма ст. 64 Бюджетного кодексу України, згідно з якою: 60% податку на доходи фізичних осіб, сплаченого на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя), включалося до доходу загального фонду місцевих бюджетів; 40% ПДФО сплачується на території м. Києва та зараховується до міського бюджету; 100% податку доходи фізичних осіб, сплаченого біля Севастополя, зараховувалося до міського бюджету [38, с. 105].

Законом України від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII внесено зміни до Бюджетного кодексу України щодо реформування міжбюджетних відносин. З 2015 р. діє правило про часткове зарахування доходів ПДФО до державного бюджету у розмірі 60% у місті Києві та у розмірі 25% на решті території України.

При цьому статтями 64, 66 БКУ встановлено нормативи зарахування ПДФО у доход загального фонду бюджетів, відповідно до яких: бюджети міст обласного значення, районні бюджети, бюджети об'єднаних територіальних громад – 60% податку, сплаченого на відповідній території; регіональні бюджети – 15% податку, сплаченого на відповідній території; бюджет міста Києва – 40% податку, що сплачується у місті [28, с. 50].

Згідно з адміністративно-територіальною реформою, нині основна частина ПДФО зараховується до місцевих бюджетів. Практика формування бюджетів місцевого самоврядування за рахунок надходжень податку на доходи фізичних осіб існує у багатьох європейських країнах – таким чином місцеві спільноти зацікавлені у стимулюванні підприємницької діяльності на своїй території. Понад 80% доходів місцевих бюджетів в Україні формуються за рахунок податкових надходжень, лівову частку яких становлять доходи податку на доходи фізичних осіб.

3.2. Перспективи вдосконалення системи фінансового регулювання

Сьогодні національна система оподаткування не цілком справляється зі своїми функціями ведення загального оподаткування, фіскальної достатності та соціальної справедливості, рівноправності платників податків та прозорості адміністративних процедур.

Особливої уваги вимагає податок на доходи фізичних осіб, який належить до загальнодержавних податків та порядок оподаткування якого регулюється однойменним розділом IV Податкового кодексу України. Платниками податку є громадяни (резиденти та нерезиденти), податок утримується з їх доходів, причому податок утримується як фізичними особами (підприємцями та особами, які здійснюють незалежну професійну діяльність), так і роботодавцями [40].

В умовах нестабільної економічної ситуації в країні, високого рівня тінізації, ухилення від сплати податків, значного розшарування доходів населення виникає гостра необхідність модернізації фінансової та податкової

політики держави. У зв'язку з обраним курсом України на інтеграцію до Європейського Союзу та створення соціально орієнтованої ринкової економіки постає гостра необхідність пошуку шляхів удосконалення національної системи оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням світових досягнень у цій галузі. область.

Досвід інших країн щодо формування та злагодженої роботи податкових систем сприятиме виправленню законодавчих та практичних помилок у нашій країні. Безперечно, ці питання потребують швидкого вирішення, тому виявлення особливостей сплати ПДФО в Україні, а також визначення загальних та різних критеріїв національної системи оподаткування в країнах ЄС є актуальною темою. Слід приділити увагу проблемам збору та адміністрування податків, а також важливо розробити комплекс заходів щодо вдосконалення чинного механізму оподаткування доходів громадян [38, с. 105].

Кожна держава обирає свої методологічні підходи до оподаткування доходів фізичних осіб, проте визначальна риса такого оподаткування полягає в тому, що вона має сприяти зростанню заощаджень населення країни, які надалі є одним із джерел фінансування економіки країни. . Кожна країна формує індивідуальну систему оподаткування прибутків.

Побудова соціально орієнтованої економіки та інтеграція до європейської спільноти є стратегічною метою України, тому вдосконалення національної системи оподаткування має ґрунтуватися на цій меті. Така система має бути гармонізована з податковими системами зарубіжних країн.

Система оподаткування доходів фізичних осіб, яка має бути адаптована до умов держави, є важливою, оскільки вона є пріоритетною у наповненні бюджету, а група платників податку на доходи фізичних осіб є найчисленнішою. Проте наразі у системі адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні існують певні проблеми та диспропорції, серед яких [15, с. 773]: неврахування закордонного досвіду справляння ПДФО; недосконалість законодавства щодо призначення податкових соціальних

виплат – у 2019 році мінімальна заробітна плата становить 4 173 грн, а максимальний дохід, при якому громадяни можуть розраховувати на НШЛ, – 2 690 грн; невідповідність справляння ПДФО окремим принципам побудови та призначення системи оподаткування; відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб; низький рівень фінансової грамотності та податкової культури населення; високий рівень корупції у країні; масове ухиляння від сплати ПДФО; відсутня практика запровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіньовому секторі економіки [9, с. 30].

Саме тому для формування ефективного механізму оподаткування доходів громадян необхідно враховувати передовий зарубіжний досвід. Податок на доходи фізичних осіб в українських умовах у різні періоди з погляду фіскальної ефективності сприймався неоднозначно. У дев'яності роки цей податок займав країні другорядне становище, що було з недосконалістю його фіскального механізму, низьким рівнем доходів більшості громадян, недовірою платників до держави у ефективному використанні податків. Він посідав лише друге-третє місце серед податкових надходжень до бюджетів, що є однією з причин його реформування [3, с. 27].

В даний час система оподаткування доходів населення в державі зазнала серйозних змін і багато в чому відповідає аналогічним системам провідних країн світу. У західних економічно розвинених країнах податку доходи фізичних осіб є основним фіскальним податком, де основне фіскальне навантаження несуть заможні громадяни. Бідні або взагалі не сплачують особистий податок, або сплачують невелику частку доходу, що є прикладом ефективного застосування принципу соціальної справедливості у податкових системах. Це з специфікою західної податкової політики. Однією з основних функцій системи державних фінансів країн ЄС є забезпечення соціального рівня життя населення. Для формування системи державних фінансів у багатьох країнах Європи витрати на соціальні трансферти та соціальне страхування фінансуються лише за рахунок доходів від

прибуткового податку з населення. Така модель економічно раціональна та соціально справедлива [11, с. 18].

Низький рівень збирання ПДФО у нашій країні порівняно з розвиненими країнами потребує підвищення поточної фіскальної ефективності цього податку, а також єдиного податку як альтернативної системи оподаткування доходів фізичних осіб – суб'єктів господарювання. Тому в умовах кризи доцільно створення фіскальних пільг та більш лояльних умов для розвитку малого бізнесу в країні [11, с. 29].

Характерними рисами європейського оподаткування є посилення фіскальної спрямованості податків на споживання, зниження податкового навантаження на прибуток та майно, широке використання перерозподільчих можливостей ПДФО та відрахувань до державних соціальних фондів [14, с. 262]. Трансформація системи оподаткування внесе кардинальні зміни до чинної ПКУ, а оподаткування доходів фізичних осіб зазнає серйозних змін. Відповідно до Концепції реформування податкової системи України [10, с. 87] пропонується нова схема оподаткування доходів фізичних осіб, яка враховує річний, а не щомісячний оподатковуваний дохід. Крім того, було запропоновано широку прогресивну шкалу оподаткування. У жодній країні світу немає ідеальної податкової системи. Проте доцільно розглянути та проаналізувати досвід деяких із них. Економічно розвинені країни характеризуються як високим рівнем доходів, а й високими податковими ставками. Особливістю та головною перевагою податкових систем розвинених країн є оподаткування за прогресивною шкалою — зі зростанням доходу збільшується ставка податку.

Спільні та відмінні риси щодо сплати ПДФО в Україні та в ЄС

Спільне	Відмінне
<ol style="list-style-type: none"> 1. ПДФО застосовується в усіх країнах світу. 2. Декларування доходів громадян. 3. Передбачено застосування спрощених технологій оподаткування. 4. Існує знижка оподаткованого доходу – залежно від кількості дітей у сім'ї. 5. Державний контроль та адміністрування. 6. Передбачена система податкових пільг. 7. ПДФО є одним з основних джерел надходження до бюджету країни. 8. Однакова сутність та риси податкових систем України та країн ЄС. 9. Податкові системи України та країн ЄС розвиваються під впливом економічних, соціальних і політичних процесів у тій чи іншій країні. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прозорість та відкритість оподаткування ПДФО. 2. Прогресивна шкала оподаткування доходів. 3. Існує нульова ставка оподаткування доходів громадян за низького рівня доходів. 4. Правила оподаткування ПДФО в ЄС встановлюються органами місцевого самоврядування, а не на загальнодержавному рівні. 5. Більшість країн ЄС стягують податки на всі доходи, отримані в країні або за її межами 6. Надання соціальних пільг у справлянні ПДФО не окремим фізособам, а сім'ям. 7. В оподаткуванні заробітної плати, як правило, використовується прогресивна шкала, а в оподаткуванні інших доходів – пропорційні ставки. 8. Майже у всіх країнах ЄС існує податок на розкіш.

Податок з доходів фізичних осіб є джерелом власних доходів місцевих бюджетів, які можуть використовуватися ними на власний розсуд. Сьогодні можна стверджувати, що саме кошти цього податку дозволяють розвивати місцеву інфраструктуру та покращувати добробут населення. Відповідно, це вимагає збільшення фінансових ресурсів, і є кілька способів максимізації податкових надходжень від ПДФО на місцевому рівні. Спочатку слід розглянути способи накопичення податкових доходів у самих місцевих бюджетах. Їх два: віднесення частки податку до доходів місцевих бюджетів та використання регіональних надбавок із загальнодержавних податків. Перший спосіб добрий тим, що дозволяє встановити єдиний відсоток

податкових надходжень для всіх однорівневих місцевих бюджетів, що дозволяє забезпечити горизонтальну рівність [38, с. 105].

Однак це, у свою чергу, є негативною стороною. За такої системи органи місцевого самоврядування що неспроможні здійснювати податкове регулювання. Інший спосіб – встановити податкові надбавки, у разі місцеві органи влади вже можуть самостійно регулювати податок. Це, у свою чергу, призводить до територіальної нерівності у оподаткуванні.

Вирішенням цієї проблеми є законодавче встановлення меж податкових донрахувань. Ще однією перевагою цього є відсутність необхідності втручання держави у надання допомоги дотаційним регіонам. Оскільки вони зможуть збільшити свої фіскальні прибутки самостійно за рахунок надбавки.

Також цікавий досвід можна запозичити у США, де кожен штат може встановлювати свої податки, така податкова політика є найвищим проявом децентралізованого управління. Місцеві органи влади, маючи законодавчу владу, можуть адаптувати податкову систему до особливостей держави. У вигрші виявилася як місцева влада, так і США. Заради справедливості зазначимо, що така система розподілу податкових надходжень властива радше федеративним, ніж унітарним державам [18, с. 176].

Оскільки Україна взяла орієнтир на децентралізацію влади, планується здійснити адміністративно-територіальну реформу. Доцільно використати змішану систему забезпечення місцевих бюджетів доходами з податку доходи фізичних осіб. Це суттєво підвищить значення місцевої податкової політики та дозволить акумулювати нові фінансові ресурси для місцевого бюджету. Якщо враховувати досвід європейських держав, то ПДФО доцільно відносити до місцевих податків, а не до загальнодержавних податків, до яких він зараз належить. Підставою для ухвалення такої зміни, на наш погляд, є те, що ПДФО відіграє ключову роль серед місцевих податків. І це доцільно з погляду гармонізації податкового законодавства ЄС та України, оскільки Україна планує вступ до ЄС [22, с. 250].

Одним із яскравих прикладів у країнах ЄС є Італія. У практиці існує класифікація методів фінансування органів місцевого самоврядування з допомогою державних податків. Фінансування може здійснюватися за рахунок: фіксованої ставки, відсотка доходу та податкової надбавки. Слід зазначити, що окрім розподілу податкових надходжень між центральними та місцевими органами влади, в ЄС широко використовується практика надання місцевим органам влади права встановлювати податкові надбавки на ПДФО.

Наприклад, в Італії, хоча встановлення ПДФО повністю регулюється центральним урядом, проте регіональна влада та муніципалітет можуть встановлювати податкові надбавки до податку. Надбавка до регіонального податку до 1,23% та муніципального податку – до 0,8%. Цікава практика діє і в Бельгії, де регіональна влада може впливати на ставку ПДФО, а місцева влада може встановлювати податковий збір до 6%. Аналогічна система також діє в Данії та Фінляндії, де місцева влада дозволяє самостійно регулювати ставку ПДФО [38, с. 105].

Іншим прикладом є податкова система в Німеччині, яка є типовою трирівневою системою оподаткування (федеральний уряд, уряд землі, місцевий уряд). Кошти, отримані від ПДФО та податку на прибуток, розподіляються між федеральним та місцевими бюджетами. Однак найбільшу увагу слід приділити системі горизонтального та вертикального вирівнювання бюджетів. Ця система дозволяє перерозподіляти фінансові ресурси між «багатими» землями (Баварія, Вюртемберг, Північний Рейн-Вестфалія) та менш розвиненими. Таке територіальне вирівнювання здійснюється за складною поетапною схемою [7, с. 101].

Безперечно, така реформа дозволить акумулювати більше фінансових ресурсів на місцевому рівні, але призведе до збільшення податкового навантаження. Тому сьогодні необхідно знайти підґрунтя для зростання податкових надходжень від податку на доходи фізичних осіб. Оскільки такою основою є заробітна плата, необхідно забезпечити її зростання. Податкові надходження від ПДФО є наслідком того, що населення отримує

доходи, зокрема заробітну плату. Саме тому доцільно створювати економічні умови, по-перше, для його зростання, по-друге, для розширення бізнесу та, відповідно, створення нових робочих місць.

Тому постає питання про ефективний перерозподіл коштів ПДФО. Після зміни частки розподілу податку у 2015 році 25% надходжень прибуткового податку з населення надійшло до державного бюджету. Основним мотивом цього була необхідність покриття дефіциту тодішнього державного бюджету України. Сьогодні в контексті вибору вектора децентралізації влади було б цілком логічно змінити розподіл доходів від ПДФО, мінімізувавши частку держави.

Це збільшить ресурси органів місцевого самоврядування та забезпечить їм фінансову незалежність. Хоча вона й зросла у процесі реформи децентралізації, але не настільки, щоб можна було говорити про повну самодостатність співтовариств.

Загалом про ефективне формування ресурсів місцевих бюджетів можна буде говорити лише при проведенні комплексної оптимізації ПДФО та пов'язаних з ним елементів: мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, соціальних податкових гарантій, тіньової економіки та інвестиційного клімату [38, с. 105].

Тому можна стверджувати, що доходи від ПДФО безпосередньо залежать від зростання заробітної плати. Це підтверджують і однофакторні економетричні моделі надходжень ПДФО від мінімальної та середньої заробітної плати. Підвищення мінімальної заробітної плати має використовуватися лише з соціальної точки зору для захисту найменш оплачуваних працівників. У світовому досвіді мінімальна заробітна плата, як і прожитковий мінімум, є основою встановлення неоподаткованого мінімуму. Для більшого соціального спрямування оподаткування зазначимо, що необхідно запровадити такий інструмент в Україні. Безумовно, це призведе до зниження рівня податкових надходжень і відкриє можливості для тіньової економіки, однак за належного контролю частково усуне

нерівність у доходах найбагатших і найбідніших верств суспільства. Також постає питання про прожитковий мінімум, встановлений в Україні, споживчий кошик, який є його основою, не відповідає дійсності і має бути ґрунтовно переглянутий з наступних причин: значно завищено терміни користування неспоживчими товарами; не включає ПДВ; до нього не включено витрати на мобільний зв'язок, медичні та освітні послуги, попит на нові продукти.

Тому можна стверджувати, що прожитковий мінімум є значно заниженим і не відповідає дійсності. Такий самий висновок зробила Федерація профспілок України, яка щорічно самостійно розраховує фактичний рівень прожиткового мінімуму. Станом на липень 2019 р. він становив 4 776,21 грн, що у 2,4 разу більше затвердженого ПМ на відповідний період. Прожитковий мінімум є важливим показником із погляду надання податкових соціальних пільг. На сьогоднішній день цією пільгою фактично можуть скористатися лише особи, які мають двох і більше дітей, що не відповідає принципу її функціонування. на члена може бути менше. У зв'язку з цими та зазначеними раніше негативними факторами ПСП рекомендуємо замінити його неоподатковуваним мінімумом, який би ґрунтувався на показнику мінімальної заробітної плати, а саме у розмірі 1 МРОТ. Щоб уникнути тінізації економіки та зловживання найманими працівниками шляхом оподаткування їх доходів пропонується зробити МРОТ диференційованим. Це запобігатиме зловживанням звільненням від сплати ПДФО у тих галузях праці, для яких характерна значно вища заробітна плата (ІТ, авіація та ін.) [38, с. 105].

Зазначимо, що ПДФО у соціальній сфері має великий потенціал, тому розробка ефективного механізму соціального захисту є пріоритетним завданням на сьогоднішній день. Ключовою зміною у оподаткуванні доходів фізичних осіб, найнеобхіднішим на даний момент, є запровадження прогресивної системи оподаткування. На цьому етапі розвитку нашої держави Україна зіткнулася з необхідністю якісного вирівнювання доходів

своїх громадян. У чинному законодавстві про оподаткування фізичних осіб є безліч проблем, головна з яких – недотримання принципу соціальної справедливості та відсутність прогресивної системи оподаткування [25, с. 55].

Ще однією умовою цього є значне розшарування доходів населення. Питання про запровадження цієї реформи вже неодноразово публічно та офіційно ставилося на розгляд. Наприклад, законопроект №2758 від 16 січня 2020 року. Запровадження прогресивного податку цікаво і з погляду фінансових можливостей, які мають значно збільшитися із запровадженням прогресивної системи чи навіть її слабо прогресивного аналога. Це питання активно обговорюється в науковому середовищі, кожен із вчених пропонує свій варіант вирішення цієї проблеми.

ВИСНОВКИ

Податок на доходи фізичних осіб є важливим інструментом формування доходної частини місцевих бюджетів України, що свідчить про значну фіскальну роль цього податку. Подальша реалізація реформи бюджетної децентралізації та забезпечення ефективності міжбюджетних відносин соціально-економічного розвитку потребує посилення бюджетної самостійності місцевих бюджетів.

Важливим аспектом на даному етапі мають стати заходи щодо підвищення ефективності розподілу доходів від збору ПДФО між адміністративно-територіальними одиницями різного рівня шляхом перерозподілу на основі розрахункової формули з урахуванням наступних параметрів: кількість офіційно зареєстрованого населення (починаючи з кількості товарів та послуг); кількість дітей дошкільного віку (дошкільні навчальні заклади фінансуються за рахунок місцевих коштів); відсоток мешканців пенсійного віку; категорії розміру населеного пункту (коефіцієнт обліку надлишку товарів та послуг за рахунок трудової міграції)

Податок з доходів фізичних осіб є досить стабільним джерелом наповнення бюджетів всіх рівнів. Наразі частка податку на доходи фізичних осіб у структурі доходів зведеного бюджету України становить 15,3%, у структурі доходів державного бюджету – 8,5%, місцевих бюджетів – 45,6%. Враховуючи широкість та достатню стійкість податкової бази, податок на доходи фізичних осіб є значним фінансовим інструментом реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні, проте, на наш погляд, механізм поділу податку на доходи фізичних осіб між рівнем бюджетної системи потребує перегляду, оскільки в таких умовах зберігається залежність місцевих бюджетів від обсягу міжбюджетних трансфертів. Для зміцнення фінансової самостійності місцевих бюджетів пропонуємо розглянути варіанти повного використання податкового потенціалу фізичних осіб. Прибуткового податку за рахунок використання оптимальних пропорцій

розподілу ПДФО для спрямування максимально можливих часток податкових доходів до місцевих бюджетів.

Напрямом подальших досліджень є заходи щодо підвищення ефективності розподілу доходів від збору ПДФО між адміністративно-територіальними одиницями різного рівня шляхом перерозподілу на основі формули розрахунку відрхувань до місцевих бюджетів.

Виходячи з вищевикладеного, ПДФО є прямим загальнодержавним пропорційним податком, що дозволяє поєднувати фіскальні інтереси у поповненні доходної частини бюджетів та досягненні мети регулювання міжбюджетних відносин, оскільки ст. 65 Бюджетного кодексу України закріпила надходження від цього податку до міського, сільського та селищного бюджетів.

У державі податкова система ілюструє специфіку організації його економіки. Порівнюючи податкову систему України та країн Європи, можна визначити, що вітчизняна система оподаткування доходів фізичних осіб за своїм складом та структурою багато в чому відповідає системі оподаткування країн ЄС.

Прозорість та відкритість, спрямованість насамперед на вирішення соціальних питань та економічну мотивацію домогосподарств – головні правила податкової системи європейських країн. Зарубіжні системи прямого оподаткування доходів фізичних осіб мають перевірену практику формування та розвитку на основі глибокого усвідомлення кожним платником податків свого конституційного обов'язку – сплати податків. В умовах створення в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки вдосконалення власної системи оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням світових досягнень у цій галузі є пріоритетом для української податкової системи.

Зміни в податковій системі країни щодо оподаткування доходів фізичних осіб повинні одночасно враховувати економічні інтереси держави

та платників податків, а також усувати зацікавленість платників податків у незаконному ухиленні від сплати податків.

Істотний вплив на фіскальну ефективність ПДФО надає визначення неоподаткованого мінімуму доходів та прожиткового мінімуму. Вважаємо за необхідне повернутися до практики неоподаткованого мінімуму та встановити його на рівні прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Крім того, для забезпечення ефективного функціонування системи оподаткування доходів громадян її слід доповнити заходами щодо посилення податкового нагляду. Для цього необхідно забезпечити чітку та прозору правову систему, сильне та дієздатне податкове адміністрування, оскільки діючі адміністративні заходи нині малоефективні у боротьбі з «тіньовими» доходами.

Податкове законодавство має ґрунтуватися на науково обґрунтованій основі, враховувати умови народного господарства та соціального розвитку. Істотним напрямом роботи податкових органів має стати широке висвітлення проблеми заборгованості із заробітної плати, виплати «тіньових» доходів у ЗМІ із пропагандою негативних наслідків несплати ПДФО для гарантування державних витрат, виплат пенсій та різних видів допомоги соціально незахищеним верствам населення

Також доцільно приділити важливу увагу податковій дисципліні та податковій відповідальності, які зміцнюють та підвищують податкову культуру суспільства. Підсумовуючи, важливо розуміти, що не варто копіювати передовий світовий досвід та впроваджувати його в Україні, необхідно закріпити найкращі напрацювання зарубіжних систем оподаткування доходів, адаптувати їх до українських реалій, розробити власну ефективну, справедливую, соціально орієнтовану модель системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Пріоритетними напрямками подальшої податкової реформи має стати запровадження неоподаткованого мінімуму замість сучасного ННД, а також запровадження прогресивної шкали оподаткування. Такі заходи

допоможуть вирішити одну з головних соціально-економічних проблем України – нерівномірний розподіл доходів між бідними та багатими. Можливо, доцільно запровадити окреме оподаткування доходів населення та обов'язкове запровадження податку на розкіш. Удосконалення та модернізації вимагає і робота податкових органів, зокрема щодо контролю за своєчасністю та повнотою сплати податків на доходи та недопущення спроб ухилення від їх сплати. Україні потрібна така система оподаткування доходів населення, елементи якої відповідали б сучасним засадам оподаткування, певним цілям економічної політики, світовим тенденціям та будувалися з урахуванням існуючих соціально-економічних умов.

Необхідно: визначити справедливішу податкову базу шляхом оптимізації податкових пільг; оптимізація податкових ставок для справедливого перерозподілу; підвищення податкової дисципліни за рахунок реформи податкового адміністрування та створення сприятливих умов для сплати податків та боротьби з «тінізацією» доходів.

Насамперед, слід зазначити, що вести становить більшу частину доходу домогосподарства, інколи ж є єдиним джерелом доходу. Враховуючи, що в Україні не застосовуються прогресивні ставки ПДФО, це породжує соціальну несправедливість, яка проявляється в тому, що ті, хто заробляє менше (наприклад, 5000 грн.), сплачують ту саму частку, що й ті, хто заробляє більше (наприклад, 5000 грн.). 25000. Характерною рисою сучасного оподаткування доходів громадян на території України є масове ухилення населення від сплати податків, причиною якого є недовіра до державних інституцій. З іншого боку, низька якість державних послуг, насамперед пов'язаних із життєзабезпеченням громадян, які надаються медичними установами, освітніми установами тощо.

На вибір людини приховувати чи не приховувати свої доходи впливає можливість мінімізації втрат, пов'язаних із таким рішенням.

Тому можна стверджувати, що ті платники податків, які працюють у тіньовому секторі, мають значно меншу кількість збитків та більше особистої

вигоди порівняно з тими, хто працює у формальному секторі економіки. Тому для формування ефективної системи оподаткування доходів громадян в Україні необхідно унеможливити перебування у «тіньовому» секторі, а для вирішення вищевказаних проблем можна запропонувати такі напрямки вдосконалення система оподаткування доходів громадян.

Аналіз показує, що ПДФО може бути поданий одним або декількома податками, стягуватися за прогресивною або пропорційною шкалою, ставитись до місцевих чи загальнодержавних податків і надходити до державного чи місцевого бюджету, що визначає його регулюючу ефективність.

Ключова проблема, на наш погляд, полягає в тому, що існуючий механізм відрахування ПДФО до місцевих бюджетів поглиблює диференціацію територіальних громад. Оскільки в більшості випадків громадяни працюють на підприємствах та в установах, які перебувають за межами територіального товариства, в якому вони проживають, то, у свою чергу, ПДФО зараховується до місцевого бюджету за місцезнаходженням юридичної особи, в якій працює громадянин-платник податків. Відповідно, співтовариство, в якому проживає платник ПДФО, фінансує послуги, що їм споживаються, але не отримує додаткових податкових надходжень. Отже, виникає дисбаланс, оскільки ПДФО виплачується одній спільноті, а послуги надаються іншим. Саме тому ми вважаємо за доцільне змінити порядок віднесення ПДФО до місцевих бюджетів і, як мінімум, дати можливість працівнику вибирати, до якого бюджету сплачувати податок.

Таким чином, шляхом реформування національної системи оподаткування доходів фізичних осіб мають бути зміни, які позитивно впливають на економічну активність платників податків. По-перше, замість ПСП для фізичних осіб запровадити прогресивні ставки ПДФО, що підтримає не лише малозабезпечені верстви населення, а й дасть поштовх до формування середнього класу в Україні. За будь-якого доходу лише частина доходу, яка йде на накопичення (інвестування), може бути вилучена у

вигляді податку і в жодному разі не повинна торкатися коштів, витрачених на споживання. Такий захід дозволить зняти соціальну напруженість у суспільстві та рівень податкового навантаження на малозабезпечені верстви населення України. По-друге, доцільно не обкладати МРОТ ПДФО, оскільки це порушує гарантії отримання реального МРОТ. Надати податкові пільги тим сім'ям, які виховують хоча б одну дитину віком до 18 років, оскільки нині розмір допомоги на дітей, що надається державою, є незначним і недостатнім. Однак слід зазначити, що будь-який вид допомоги повинен мати обґрунтування та мету, інакше ефективність даної допомоги знижується.

По-третє, суттєво спрощене викладення положень податкового законодавства, підвищення якості податкових процедур та більш зрозуміла податкова звітність зроблять їх доступними для кожного платника ПДФО. Це позитивно вплине на ефективність роботи податкових органів, оскільки замість роз'яснення податкового законодавства та надання податкових консультацій щодо заповнення податкових декларацій вони зможуть проводити свій час у посиленому нагляді за платниками податків.

По-четверте, необхідно підняти рівень податкової культури та податкової дисципліни платників податків, тобто кожен громадянин України повинен розуміти, що сплата податків не призначена для взяття грошей у людей, а поєднує в собі наш обов'язок перед країною, яка потім повернеть ці кошти нам через різноманітну соціальну допомогу та надання різноманітних послуг. Підвищити рівень податкової культури можна за рахунок: удосконалення механізму вирішення податкових спорів; підвищення якості інформації та розвиток інституту податкового консультування; підвищення іміджу податкового інспектора та престижу роботи у податкових органах; подолання корупції у податковій сфері; вдосконалення та спрощення механізму взаємодії податкових органів та платників; подальше використання електронних сервісів з обслуговування платників.

По-п'яте, для виходу з «тіні» доходів доцільно підвищити рівень мінімальної заробітної плати та запровадити оптимальні податкові ставки. Також необхідно збільшити податкові надходження до бюджету за рахунок залучення таких резервів як зростання доходів населення, створення робочих місць, збільшення інвестицій в економіку. Ці пропозиції дозволять дотриматися принципу соціальної справедливості та збільшити доходи бюджету.

Вирішення цих проблем побудови національної системи оподаткування доходів фізичних осіб загалом та механізму адміністрування податку на доходи фізичних осіб, зокрема, є важливим кроком на шляху підвищення рівня довіри населення України до податкової системи та зниження конфлікту між платниками податків та контролюючими органами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів. Л.: Каменяр, 2000. 304 с.
2. Андрущенко В. Податкова держава: генезис, концепція, еволюція. *Світ фінансів*. 2008. № 3 (16). С. 7–15.
3. Атаманчук О.В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. *Економіка та держава*. 2008. № 10. С. 26-29.
4. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір: Два протилежних бачення держави : пер.з англ. / Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 175 с.
5. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії. Вступ до фінансової науки: пер. з нім. / Ш. Планкарт ; ред. В. М. Федосов. К.: Либідь, 2000. 654 с.
6. Браславець О.Ю. Вирівнювання бази оподаткування доходів фізичних осіб як спосіб врегулювання економічних інтересів платників податків. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 240-242.
7. Валігура В. Соціально-економічне підґрунтя ефективності податкових реформ. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Випуск 1. Тернопіль: Економічна думка, 2009. С. 96-105.
8. Василькова Т. В. Оцінка факторів впливу на обсяги надходжень податкових платежів до бюджетів усіх рівнів. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. – 2009. № 3 (46). С. 122–129.
9. Горобінська І. В. Аналіз податкового навантаження та його вплив на динаміку ділової активності. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 10. С. 26-32.
10. Грачов О.В. Податкова безпека як невід'ємна складова економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 86-88.

11. Данілов О. Д., Гриценко В. В., Проценко Т. О., Шевчук В. П. Податкова служба та вдосконалення її діяльності. Ірпінь, 2010. 150 с.
12. Демиденко Л. М. Розвиток теорії оподаткування вченими Заходу. *Фінанси України*. 2011. № 5. С. 40–45.
13. Довгалюк В. І., Ярмоленко Ю. Ю. Податкова система. Чернівці: Буркек, 2006. 352 с.
14. Дроботова Л. А. Теоретичні проблеми ознак процесуальних податково-правових норм. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2010. № 2. С. 261–265.
15. Єфименко Т. І. Податковий кодекс України як перший крок на шляху реформування вітчизняної податкової системи. *Фінанси України*. 2010. № 12. С. 3–11.
16. Загорський В. С. Новітні податкові реформи у країнах Європейського Союзу та орієнтири для податкової політики в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2010. Випуск 3 (52). С. 3-17.
17. Звіт державної фіскальної служби України за 2021 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
18. Іванов Ю.Б. Податкова система: підручник. К. : Вид-во «Атіка», 2006. 920 с.
19. Іващук І. О. Сучасне європейське оподаткування. *Фінанси України*. 2011. №10. С. 72-79.
20. Кадькаленко С. Т. Предметна обумовленість системи фінансового права. *Фінансове право*. 2010. № 3. С. 4–7.
21. Касьяненко М.М., Гринюк М.В., Цимбал П.В. Організація роботи та управління органами державної податкової служби України: навч. посібник. Ірпінь: Академія ДПС України, 2007. 320 с.
22. Кізіма Т.О. Податкове навантаження на домогосподарства: теоретичні підходи та методика визначення. *Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право*. № 2. 2009. С. 248-254.
23. Ковальчук К. Функції податків та їх реалізація в податковій системі

- України. *Вища школа*. 2008. № 10. С. 79- 83.
- 24.Крисоватий А. Діалектика трансформації податкової політики України в контексті європейської інтеграції. *Журнал європейської економіки*. 2007. Т. 3. № 1. С. 185.
- 25.Крисоватий А. Податкова політика у реформування соціально-економічної системи України. *Економіка України*. 2010. № 9. С. 50–59.
- 26.Крисоватий А.І., Десятник О. М. Податкова система: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланк, 2010. 331 с.
- 27.Легкоступ І. І., Кацуба К. В. Податкові системи в умовах глобалізації: проблеми взаємодії та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2014. №14. С. 259 – 263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3_
- 28.Мельник В. М. Використання податкових інструментів в умовах становлення ринкової економіки. *Фінанси України*. 2010. № 2. С. 46-57.
- 29.Мельник В., Кошук Т. Сучасна податкова політика у країнах ЄС. *Економіка України*. 2012. № 6. С. 73-76.
- 30.Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу: монографія. К.: Комп'ютерпрес, 2009. 230 с.
- 31.Мельник І. Б. Зарубіжний досвід щодо оподаткування доходів фізичних осіб. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
- 32.Мельник М. М. Прямі податки як регулятор соціально-економічних процесів в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2008. № 2. С. 119-126.
- 33.Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці. Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2010. 140 с.
- 34.Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 456 с.
- 35.Оніщик Ю. В. Податок і збір як системоутворюючі категорії податкового права : поняття, ознаки, сутність. *Адвокат*. 2010. № 2. С. 32–35.
- 36.Панченко В.І. Податкова політика як засіб впливу на фінансово-економічні процеси в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 9. С. 94-101.

- 37.Петрови́ч Й. Проблеми розвитку та шляхи вдосконалення податкової політики України. Банківська справа : зб. наук. праць. 2008. № 6. С. 43-49.
- 38.Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]: за ред. З.С. Варналія. К.: Знання України, 2008. 250 с.
- 39.Податкова система України: Підручник / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко та ін.; за ред. В.М. Федосова. К.: Либідь, 1994. 240 с.
- 40.Податковий кодекс України: Кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17)
- 41.Соколовська А. М. Основи теорії податків: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2010. 326 с.
- 42.Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. К. : Вид-во «Знання-Прес», 2004. 454 с.
- 43.Сухорукова М.О. Фіскальна політика в умовах глобальної інституалізації: україна та досвід зарубіжних країн. Scientific Journal "ScienceRise". 2016. № 7/1 (24). С. 50-54.
- 44.Танклевська Н.С. Світовий досвід оподаткування доходів фізичних осіб. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. 2013. Т. 1. Вип. 1 (6). С. 264-268.
- 45.Толочко В. М., Музика Т. Ф. Огляд механізму стягування податків в Україні та деяких країнах світу. URL: <http://modern-pharmacy.com.ua/oglyad-mehanizmu-styaguvannya-podatkov-vukrayini-ta-deyakh-krayinah-svitu>
- 46.Фрадинський О.А. Основи оподаткування: навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2010. 170 с.
- 47.Худолій Л. М. Особливості функціонування механізму оподаткування доходів фізичних осіб. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Серія: Економіка*. 2011. Вип. 77. Ч. 2. С. 229-238.
- 48.Чернелевський Л. М., Редзюк Т. Ю. Податковий облік і контроль: навч.

посіб. К.: Пектораль, 2004. 328 с.

49. Шевчук І. В. Іноземний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його адаптації в Україні. URL: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/257>